

ZARZĄD WOJEWÓDZTWA LUBUSKIEGO

OCENA ZASOBÓW POMOCY SPOŁECZNEJ za rok 2023 i rekomendacje na 2024 rok dla województwa lubuskiego

Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej
w Zielonej Górze
Wydział Polityki Społecznej

Maj 2024 r.

SPIS TREŚCI

Wstęp	4
I. Demografia	5
II. Zasoby pomocy społecznej w gminach w 2023 r.	16
III. Zasoby pomocy społecznej w powiatach w 2023 r.	27
IV. Zasoby samorządu województwa w zakresie polityki społecznej za 2023 r.....	37
V. Zadania zlecone samorządu województwa lubuskiego z zakresu administracji rządowej w 2023 r.	52
VI. Wnioski z oceny zasobów pomocy społecznej za 2023 r. i rekomendacje na 2024 rok.....	57

Skróty używane w tekście:

CAS – Centralna Aplikacja Statystyczna

CIS – Centrum Integracji Społecznej

CUS – Centrum Usług Społecznych

DPS – Dom Pomocy Społecznej

EFS - Europejski Fundusz Społeczny

GO – Gospodarstwo Opiekuńcze

GUS – Główny Urząd Statystyczny

JST – Jednostka samorządu terytorialnego

KIS – Klub Integracji Społecznej

LPRES – Lubuski Program Rozwoju Ekonomii Społecznej

MKRPA – Miejska Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych

MRiPS – Ministerstwo Rodziny i Polityki Społecznej

MRiPS-03 – Sprawozdanie roczne z udzielonych świadczeń pomocy społecznej –
pieniężnych, w naturze i usługach

NFZ – Narodowy Fundusz Zdrowia

OA – Ośrodek Adopcyjny

OPS – Ośrodek Pomocy Społecznej

OZPS – Ocena Zasobów Pomocy Społecznej

PCPR – Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie

PES – Podmiot Ekonomii Społecznej

PFRON – Państwowy Fundusz Rehabilitacyjny Osób Niepełnosprawnych

POW – Placówka opiekuńczo-wychowawcza

POWER – Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój

PUP – Powiatowy Urząd Pracy

ROPS – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Zielonej Górze

WTZ - Warsztat Terapii Zajęciowej

ZAZ – Zakład Aktywności Zawodowej

ZUS – Zakład Ubezpieczeń Społecznych

Wstęp

Ocena zasobów pomocy społecznej jest zadaniem, realizowanym na podstawie art. 16a ust. 4 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2023 r. poz. 901 z późn.zm.). Samorząd województwa zobligowany jest do opracowywania corocznie oceny zasobów pomocy społeczne w oparciu o analizy lokalne, sporządzane przez samorządy gmin i powiatów.

Ocena powinna być przedstawiona przez organ wykonawczy jednostki samorządu terytorialnego co roku do dnia 30 kwietnia odpowiednio radzie gminy, radzie powiatu, a do dnia 30 czerwca sejmikowi województwa właściwej jednostki samorządu terytorialnego. Ocena wraz z rekomendacjami ma być podstawą do planowania budżetu na rok kolejny. Następnie, samorząd województwa jest zobligowany do przekazania oceny zasobów pomocy społecznej sporządzonej na podstawie ocen przygotowanych przez gminy i powiaty z obszaru województwa, właściwemu wojewodzie do 31 lipca każdego roku.

Dokonana analiza służyć ma ocenie efektywności systemu pomocy społecznej na tle lokalnej sytuacji społecznej i demograficznej, co w perspektywie pozwoli na wytyczanie nowych kierunków zmian w polityce społecznej.

Narzędzie, które wykorzystywane jest do sporządzenia oceny to elektroniczna aplikacja pn. Centralna Aplikacja Statystyczna (CAS) umożliwiająca analizę zasobów przygotowaną w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, projektu 1.16. „Koordynacja na rzecz aktywnej integracji”. Wszystkie jednostki samorządu terytorialnego z terenu województwa lubuskiego sporządziły ocenę w CAS.

Narzędzie elektroniczne CAS powinno współdziałać z wybranymi modułami systemu i automatycznie pobierać część danych z baz Głównego Urzędu Statystycznego, Narodowego Funduszu Zdrowia, Zakładu Ubezpieczeń Społecznych oraz Ministerstwa Rodziny i Polityki Społecznej, a także z Systemu Informacji Oświatowej.

Przy opracowaniu oceny zasobów pomocy społecznej posłużono się dodatkowo informacjami z innych źródeł, takich jak Lubuski Urząd Wojewódzki w Gorzowie Wielkopolskim (sprawozdania roczne MRiPS-03, MRiPS-05, MRiPS-06 i opracowania własne), Urząd Statystyczny w Zielonej Górze, Wojewódzki Urząd Pracy w Zielonej Górze.

I. Demografia

1.1. Ogólna liczba mieszkańców.

Województwo lubuskie w obecnych granicach istnieje od 1999 roku i zajmuje 13 988 km², co stanowi 4,5% powierzchni Polski. Jest województwem znajdującym się na przedostatnim miejscu wśród województw pod względem liczby ludności w Polsce. Według danych Urzędu Statystycznego w Zielonej Górze na dzień 31 grudnia 2023 r. liczba mieszkańców województwa lubuskiego wynosiła 975 023 osób, tj. 2,6% ogółu ludności Polski (37 636 508). Od 2013 r. liczba ta sukcesywnie maleje. Gęstość zaludnienia na 1 km² wyniosła 70 osób (14. lokata w kraju). Wskaźnik ten znacznie różnił się w poszczególnych powiatach, najwyższy był w miastach na prawach powiatu: w Gorzowie Wlkp. na 1 km² przypadały 1344 osoby i w Zielonej Górze – 499 osób oraz w powiecie nowosolskim – 107 osób na 1 km², a najniższy zanotowano w powiecie sulęcińskim – 28 osób na 1 km².

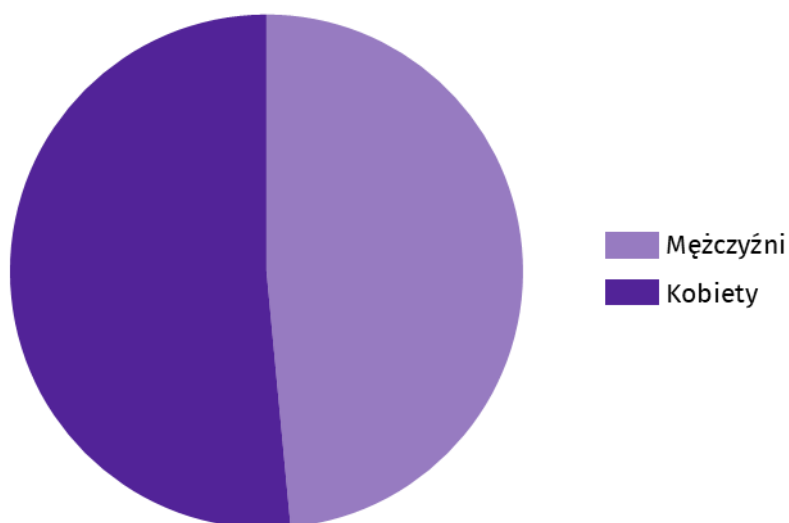
Tabela nr 1. Ludność według płci w województwie lubuskim w 2023 r. stan w dniu 31 XII.2023 r.

Wyszczególnienie	W osobach	Udział (w %)	2022 = 100
Ogółem	975 023	100,0	99,5
Kobiety	501 854	51,5	99,5
Mężczyźni	473 169	48,5	99,5

Źródło: Urząd Statystyczny w Zielonej Górze

W województwie w ogólnej liczbie ludności przeważają kobiety. W 2023 r. ich udział w ludności wyniósł 51,5% i był nieznacznie niższy niż w całym kraju (51,7%). W rezultacie nieco niższy był także współczynnik feminizacji – na 100 mężczyzn przypadało 106 kobiet (w kraju wskaźnik przyjął wartość 107).

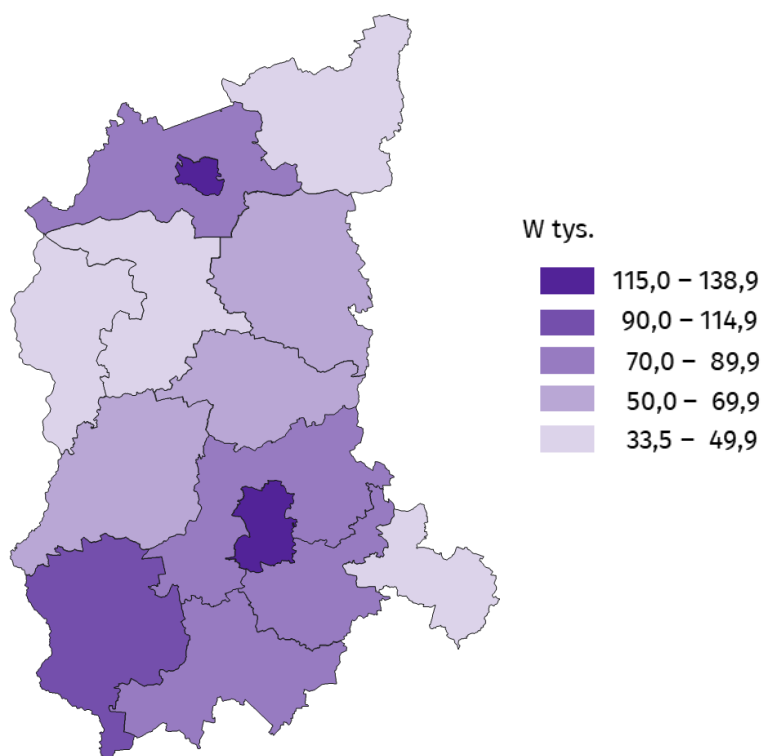
Wykres 1. Struktura ludności według płci w 2023 r.

Źródło: Urząd Statystyczny w Zielonej Górze

Województwo podzielone jest administracyjnie na 12 powiatów oraz 2 miasta na prawach powiatu - Gorzów Wielkopolski i Zielona Góra oraz 82 gminy.

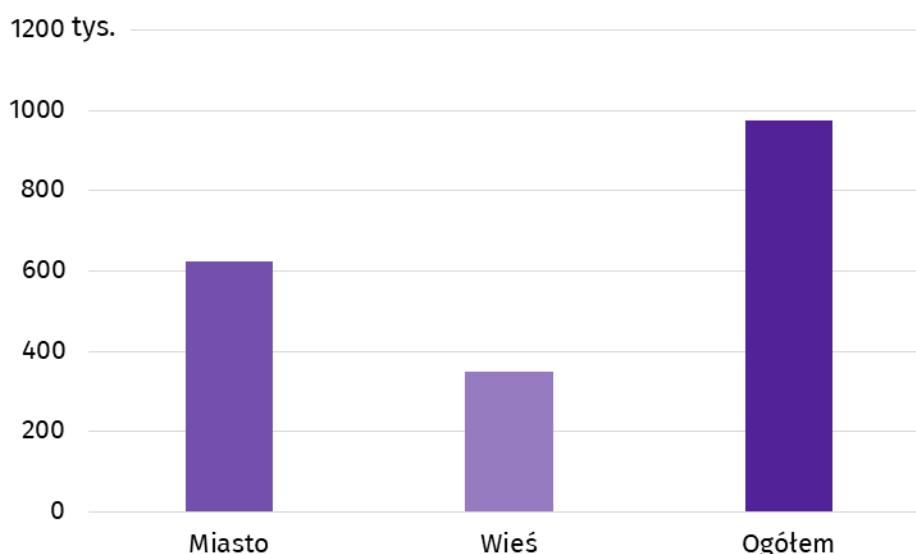
Mapa 1. Ludność w województwie lubuskim według powiatów w 2023 r.

Źródło: Urząd Statystyczny w Zielonej Górze

W roku 2023 w dalszym ciągu obserwowano spadek liczby ludności województwa lubuskiego – o 4953 osób w stosunku do 2022 roku.

Wykres 2. Ludność w województwie lubuskim według miejsca zamieszkania w 2023 r.

Źródło: Urząd Statystyczny w Zielonej Górze

Największy spadek liczby ludności w stosunku do roku ubiegłego odnotowano w mieście na prawach powiatu w Gorzowie Wlkp. - o 1189 osoby. W pozostałych powiatach spadek ludności wyglądał następująco:

- powiat żagański – o 786 osób,
- powiat żarski – o 687 osób,
- powiat międzyrzecki – o 518 osób,
- powiat krośnieński – o 388 osób,
- miasto na prawach powiatu Zielona Góra – o 346 osób,
- powiat strzelecko-drezdenecki – o 344 osoby,
- powiat nowosolski – o 338 osób,
- powiat świebodziński – o 307 osób,
- powiat sulęciński – o 276 osób,
- powiat wschowski – o 190 osób,
- powiat słubicki – o 111 osób,

Wzrost liczby ludności odnotowano w powiecie gorzowskim – o 417 osób i w powiecie zielonogórskim – o 110 osób.

1.2. Struktura wieku i przyrost naturalny.

Jednym z kluczowych czynników wpływających na społeczno-gospodarczy rozwój województwa lubuskiego były zmiany struktury demograficznej społeczeństwa. Zasoby ilościowe ludności to podstawowy składnik kapitału ludzkiego. Zmiany w strukturze wieku ludności wskazują na postępujące procesy starzenia się

społeczeństwa. Sukcesywnie maleje liczba młodzieży w populacji, rośnie natomiast liczba osób starszych. Dane według biologicznych grup wieku:

- 0 – 14 lat:

2023 r. 142 781; **2022 r.** 147 623; (mniej o 4 842 osoby);

- 15 - 64 lat:

2023 r. 633 480; **2022 r.** 639 801; (mniej o 6 321 osób);

- 65 lat i więcej:

2023 r. 198 762; **2022 r.** 192 552; (więcej o 6 210 osób).

Ujemny przyrost naturalny w województwie lubuskim osłabia potencjał ludnościowy oraz ma negatywny wpływ na strukturę ludnościową regionu. Starzenie się społeczeństwa wpływa na zmniejszenie się ludności w wieku aktywności zawodowej. W 2023 r. ludność województwa lubuskiego według ekonomicznych grup wieku wynosiła:

- 175 344 osoby w wieku przedprodukcyjnym (spadek o 3 074 osoby w stosunku do 2022 r.),

- 567 836 osób w wieku produkcyjnym (mniej o 6 067 osób w stosunku do 2022 r.),

- 231 843 osoby w wieku poprodukcyjnym (wzrost o 4 188 osób w stosunku do 2022 r.).

Biorąc pod uwagę dane od 2013 r., widoczny jest spadek liczby ludności w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym, a wyraźny wzrost ludności w wieku poprodukcyjnym.

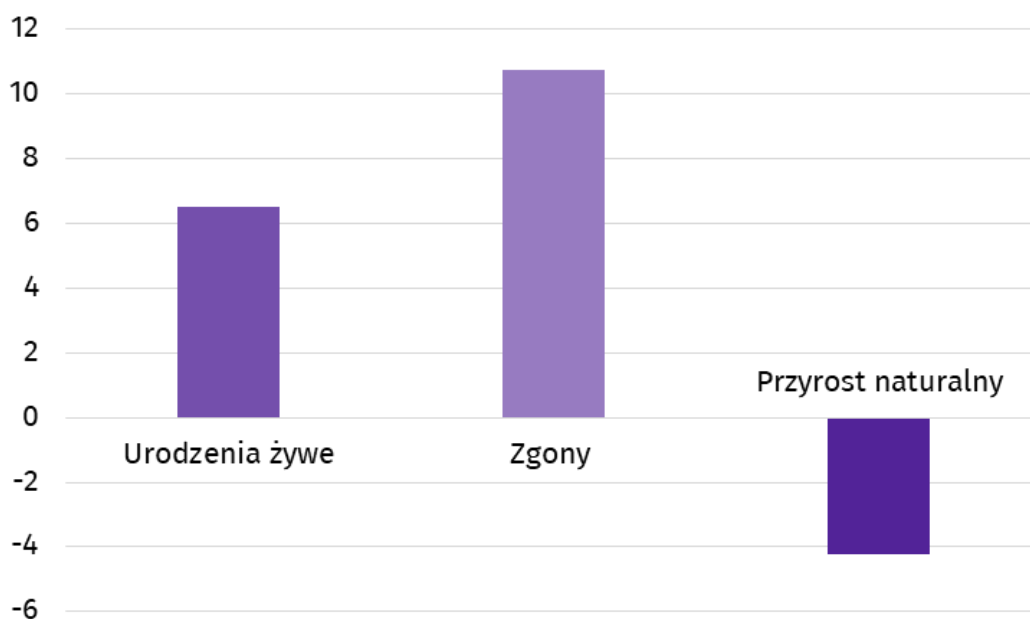
Tabela nr 2. Ludność według ekonomicznych grup wieku. Stan w dniu 31 XII.

Wyszczególnienie	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Ogółem	1 017 376	1 0168 32	1 014 548	1 011 592	993 329	985 487	979 976	975 023
w wieku przedprodukcyjnym	183 640	183 691	183 315	182 801	181 977	180 759	178 418	175 344
w wieku produkcyjnym	635 141	627 171	618 604	610 173	590 101	580 965	573 903	567 836
w wieku poprodukcyjnym	198 595	205 970	212 629	218 618	221 251	223 763	227 655	231 843

Źródło: Urząd Statystyczny w Zielonej Górze

Uwaga: Liczba ludności od 2020 r. została opracowana przy uwzględnieniu wyników NSP 2021

Wykres 3. Przyrost naturalny w 2023 r.

Źródło: Urząd Statystyczny w Zielonej Górze

1.3. Kształtowanie się bezrobocia.

1.3.1. Bezrobocie rejestrowane.

Na koniec 2023 roku w powiatowych urzędach pracy zarejestrowanych było 788,2 tys. osób bezrobotnych – o 25,0 tys. osób (3,1%) mniej niż w końcu 2022 r. Spadek liczby zarejestrowanych bezrobotnych zanotowano w 14 województwach (największy w województwie mazowieckim o 6 089 osób).

Tabela nr 3. Liczba bezrobotnych na koniec grudnia 2022 i 2023 r. oraz stopa bezrobocia w poszczególnych województwach

Województwo	Liczba zarejestrowanych bezrobotnych		Stopa bezrobocia
	31.12.2022 r.	31.12.2023 r.	31.12.2023 r.
POLSKA	813 197	788 229	5,1%
dolnośląskie	54 017	52 970	4,4%
kujawsko-pomorskie	56 580	54 376	7,1%
lubelskie	61 263	57 386	7,5%
lubuskie	15 727	15 379	4,3%
łódzkie	54 432	53 158	5,4%
małopolskie	64 470	60 947	4,2%
mazowieckie	116 615	110 526	4,1%
opolskie	20 568	20 309	5,9%
podkarpackie	69 184	67 653	8,6%
podlaskie	31 183	30 992	7,0%

pomorskie	42 645	42 807	4,6%
śląskie	64 927	62 445	3,6%
świętokrzyskie	34 056	33 724	7,8%
warmińsko-mazurskie	41 074	39 317	8,3%
wielkopolskie	46 303	46 531	3,0%
zachodniopomorskie	40 153	39 709	6,7%

Zródło: Główny Urząd Statystyczny

Stopa bezrobocia dla województwa lubuskiego na koniec ubiegłego roku osiągnęła poziom 4,3% (w grudniu 2022 r. – 4,4%) i znaleźliśmy się na piątym miejscu pod względem najniższego poziomu tego wskaźnika. W Polsce stopa bezrobocia kształtowała się na poziomie 5,1 % i była o 0,1 punktu proc. niższa niż przed rokiem. Porównując rok do roku stopa bezrobocia spadła w dziewięciu powiatach, w czterech powiatach wzrosła (powiat gorzowski ziemski, nowosolski, wschowski i zielonogórski grodzki), a w jednym utrzymała się na niezmiennym poziomie (powiat sulęciński). Najniższa stopa bezrobocia była w powiecie słubickim i gorzowskim grodzkim (po 2,2%), świebodzińskim (2,5%) oraz zielonogórskim grodzkim (2,9%). Najwyższa stopa bezrobocia była w powiecie strzelecko-drezdeneckim (8,9%), wschowskim (7,5%) oraz międzyrzeckim (7,0%).

Tabela nr 4. Stopa bezrobocia i liczba bezrobotnych według powiatów – stan na koniec roku

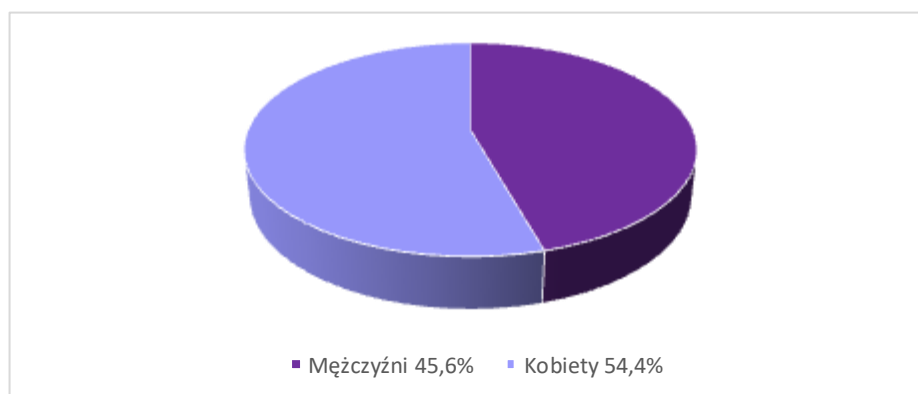
Wyszczególnienie	Stopa bezrobocia [%] (XII 2023)	Liczba bezrobotnych grudzień 2023 r.	Wzrost/spadek (-) w 2023 r.	Wzrost/spadek (-) (XII 2023 r./XII 2022 r.) [%]
m. Gorzów Wlkp.	2,2%	1 175	-67	-5,4%
gorzowski	3,3%	805	69	9,4%
krośnieński	6,3%	976	-1	-0,1%
międzyrzecki	7,0%	1 248	-76	-5,7%
nowosolski	5,5%	1 454	100	7,4%
słubicki	2,2%	362	-12	-3,2%
strzelecko - drezdenecki	8,9%	1 377	-41	-2,9%
sulęciński	4,5%	458	0	0,0%
świebodziński	2,5%	653	-55	-7,8%
wschowski	7,5%	952	17	1,8%
m. Zielona Góra	2,9%	1 951	192	10,9%

zielonogórski	6,6%	1 557	-229	-12,8%
żagański	5,2%	966	-184	-16,0%
żarski	5,0%	1 445	-59	-3,9%
Razem	4,3%	15 379	-346	-2,2%

Źródło: opracowanie własne Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Zielonej Górze na podstawie danych z powiatowych urzędów pracy i Głównego Urzędu Statystycznego

Liczba bezrobotnych zarejestrowanych w województwie lubuskim na koniec grudnia 2023 r. wynosiła 15 379 i zmniejszyła się o 346 osób w porównaniu z końcem grudnia 2022 r. Kobiety stanowiły 54,4% ogółu zarejestrowanych bezrobotnych, przed rokiem ich odsetek wynosił 55,3 %.

Wykres nr 4. Struktura bezrobotnych według płci w 2023 r.

Źródło: Urząd Statystyczny w Zielonej Górze

Na koniec grudnia 2023 r. w rejestrach powiatowych urzędów pracy zarejestrowanych było 6 494 bezrobotnych mieszkańców wsi (42,2 % ogółu bezrobotnych), oraz 8 885 mieszkańców miast (odpowiednio 57,8%).

Od stycznia do grudnia 2023 r. w województwie lubuskim zarejestrowano 34 480 bezrobotnych, o 502 osób mniej niż w analogicznym okresie 2022 r. Wśród nowo zarejestrowanych bezrobotnych były osoby:

- poprzednio pracujące – 30 405
- kobiety – 17 727
- zamieszkałe na wsi – 12 736
- do 30 roku życia – 11 268
- bez kwalifikacji zawodowych – 11 117

- bez doświadczenia zawodowego – 6 835
- powyżej 50 roku życia – 6 811
- długotrwale bezrobotne – 6 152
- dotychczas niepracujące – 4 075
- niepełnosprawne – 2 702
- do 12 m-cy od ukończenia szkoły – 2 530

Natomiast w ciągu dwunastu miesięcy 2023 r. wyrejestrowanych zostało 34 826 bezrobotnych, o 2 589 mniej niż w analogicznym okresie 2022 r. Największą liczbę bezrobotnych wyrejestrowano z następujących przyczyn:

- podjęcie pracy – 17 017
- niepotwierdzenie gotowości do podjęcia pracy – 7 848
- dobrowolna rezygnacja ze statusu bezrobotnego – 2 877
- rozpoczęcie stażu – 2 021
- odmowa pracy bez uzasadnionej przyczyny – 669
- rozpoczęcie pracy społecznie użytecznej – 658
- rozpoczęcie szkolenia – 535

1.3.2. Struktura bezrobotnych

W 2023 r. najwięcej bezrobotnych odnotowano w kategoriach wiekowych: od 35 do 44 lat – 3 989 osób (25,9% ogółu) oraz od 25 do 34 lat – 3 541 osób (23,0%). Najmniej liczna była grupa w wieku 18-24 lata – 1 790 osób (11,6% ogółu). W przypadku wieku największy spadek liczby zarejestrowanych bezrobotnych odnotowano wśród osób w wieku 55 lat i więcej (o 9,1%). Natomiast wzrost odnotowano wśród osób w wieku 45-54 lata (o 6,9%).

Tabela nr 5. Struktura bezrobotnych wg wieku – stan na 31.12.2023 roku

Wiek	Bezrobotni – stan na 31 grudnia			Dynamika (XII 2022 r. = 100%)
	2022 r.	2023 r.		
		Liczba	Udział	
Ogółem	15 725	15 379	100,0%	97,8%
18-24 lata	1 841	1 790	11,6%	97,2%
25-34 lata	3 725	3 541	23,0%	95,1%
35-44 lata	4 048	3 989	25,9%	98,5%
45-54 lata	3 150	3 368	21,9%	106,9%
55 lat i więcej	2 961	2 691	17,5%	90,9%

Źródło: opracowanie własne Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Zielonej Górze na podstawie danych z powiatowych urzędów pracy

Na koniec 2023 r. najwięcej bezrobotnych legitymowało się wykształceniem gimnazjalnym/podstawowym i poniżej – 4 446 osób (28,9%) oraz wykształceniem zasadniczym zawodowym/branżowym – 4 275 osób (27,8%). Najmniejszą liczbę bezrobotnych odnotowano z wykształceniem średnim ogólnokształcącym – 1 747 osób (11,4%). Na przestrzeni 2023 r., wśród bezrobotnych wg wykształcenia, największy spadek liczby bezrobotnych odnotowano wśród osób z wykształceniem policealnym i średnim zawodowym/branżowym (spadek o 5,2%). Natomiast wzrost odnotowano wśród osób z wykształceniem wyższym (o 4,8%) oraz zasadniczym zawodowym/branżowym (o 4,7%).

Tabela nr 6. Struktura bezrobotnych wg wykształcenia – stan na 31.12.2023 roku

Poziom wykształcenia	Bezrobotni – stan na 31 grudnia			Dynamika (XII 2022 r. = 100%)
	2022 r.	2023 r.		
		Liczba	Udział	
Ogółem	15 725	15 379	100,0%	97,8%
wyższe	1 755	1 839	12,0%	104,8%
policealne i średnie zawodowe/ branżowe	3 241	3 072	20,0%	94,8%
średnie ogólnokształcące	1 669	1 747	11,4%	104,7%
zasadnicze zawodowe/ branżowe	4 472	4 275	27,8%	95,6%
gimnazjalne/ podstawowe i poniżej	4 588	4 446	28,9%	96,9%

Źródło: opracowanie własne Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Zielonej Górze na podstawie danych z powiatowych urzędów pracy

Najwięcej bezrobotnych odnotowano ze stażem pracy od 1 do 5 lat (25,4% ogółu). Najmniej liczna była grupa ze stażem pracy 30 lat i więcej (3,2% ogółu). Bezrobotni bez stażu pracy stanowili 10,3% ogółu. W przypadku stażu pracy największy spadek liczby bezrobotnych odnotowano wśród osób ze stażem pracy 30 lat i więcej (o 10,3%). Natomiast wzrost odnotowano wśród osób ze stażem do 1 roku (o 0,5%).

Tabela nr 7. Struktura bezrobotnych wg stażu pracy – stan na 31.12.2023 roku

Staż pracy	Bezrobotni – stan na 31 grudnia			Dynamika (XII 2022 r. = 100%)
	2022 r.	2023 r.		
	Liczba	Liczba	Udział	
Ogółem	15 725	15379	100,0%	97,8%
bez stażu	1 704	1 590	10,3%	93,3%
o 1 roku	2 984	2 999	19,5%	100,5%
1-5	4 006	3 900	25,4%	97,4%
5-10	2 626	2 627	17,1%	100,0%
10-20	2 519	2 508	16,3%	99,6%
20-30	1 341	1 266	8,2%	94,4%
30 lat i więcej	545	489	3,2%	89,7%

Źródło: opracowanie własne Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Zielonej Górze na podstawie danych z powiatowych urzędów pracy

Na koniec 2023 roku najwięcej bezrobotnych odnotowano wśród osób pozostających bez pracy od 1 do 3 miesięcy (25,6% ogółu), natomiast najmniej liczna była grupa osób do 1 miesiąca (12,9% ogółu). Największy spadek liczby bezrobotnych odnotowano wśród osób bez pracy powyżej 24 miesięcy (o 21,2%), natomiast wzrost odnotowano wśród osób bez pracy 6-12 miesięcy (o 18,1%).

Tabela nr 8. Struktura bezrobotnych wg czasu pozostawania bez pracy – stan na 31.12.2023 roku

Czas pozostawania bez pracy w m-cach	Bezrobotni – stan na 31 grudnia			Dynamika (XII 2022 r. = 100%)
	2022 r.	2023 r.		
	Liczba	Liczba	Udział	
Ogółem	15 725	15 379	100,0%	97,8%
do 1 miesiąca	2 208	1 979	12,9%	89,6%
1-3	3 927	3 939	25,6%	100,3%
3-6	2 660	2 632	17,1%	98,9%
6-12	2 226	2 630	17,1%	118,1%
12-24	1 913	2 000	13,0%	104,5%
pow. 24	2 791	2 199	14,3%	78,8%

Źródło: opracowanie własne Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Zielonej Górze na podstawie danych z powiatowych urzędów pracy

1.3.3. Bezrobotni będący w szczególnej sytuacji na rynku pracy w województwie lubuskim.

Na koniec 2023 roku liczba bezrobotnych w szczególnej sytuacji na rynku pracy, w porównaniu z analogicznym okresem roku poprzedniego, spadła o 626 osób. Odnotowano zmniejszenie się liczby bezrobotnych w pięciu kategoriach bezrobotnych

w szczególnej sytuacji na rynku pracy: długotrwale bezrobotni, do 30 roku życia, powyżej 50 roku życia, posiadający co najmniej jedno dziecko do 6 roku życia, niepełnosprawni. Największy spadek odnotowano w przypadku długotrwale bezrobotnych (spadek o 12,5%), najmniejszy zaś – wśród osób powyżej 50 roku życia (mniej o 2,2%). Liczba osób korzystających ze świadczeń z pomocy społecznej pozostała na tym samym poziomie.

Tabela nr 9. Liczba i udział osób będących w szczególnej sytuacji na rynku pracy w latach 2022-2023

Wyszczególnienie	2022 r.	2023 r.		Dynamika (XII 2022 r. = 100%)
		Ogółem	Udział	
Bezrobotni ogółem	15 725	15 379	100,0%	97,8%
Osoby będące w szczególnej sytuacji na rynku pracy	12 336	11 710	76,1%	94,9%
długotrwale bezrobotni	6 621	5 796	37,7%	87,5%
do 30 roku życia	3 601	3 435	22,3%	95,4%
powyżej 50 roku życia	4 407	4 311	28,0%	97,8%
korzystający ze świadczeń z pomocy społecznej	265	265	1,7%	100,0%
posiadający co najmniej jedno dziecko do 6 roku życia	2 718	2 424	15,8%	89,2%
posiadający co najmniej jedno dziecko niepełnosprawne do 18 roku życia	44	48	0,3%	109,1%
niepełnosprawni	1 611	1 573	10,2%	97,6%

Zródło: opracowanie własne Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Zielonej Górze na podstawie danych z powiatowych urzędów pracy

1.3.4. Cudzoziemcy

Na koniec grudnia 2023 r. w rejestrach powiatowych urzędów pracy odnotowano 388 bezrobotnych cudzoziemców, w tym 320 kobiet. Najwięcej cudzoziemców było zarejestrowanych w powiecie zielonogórskim grodzkim (130 osób). Wśród zarejestrowanych cudzoziemców w województwie lubuskim 58 osób posiadało prawo do otrzymywania zasiłku. W okresie od stycznia do grudnia 2023 r. w powiatowych urzędach pracy zarejestrowano 1 626 osób (najwięcej w powiatach: zielonogórskim grodzkim – 462 i gorzowskim grodzkim – 251).

II. Zasoby pomocy społecznej w gminach w 2023 r.

2.1. Infrastruktura społeczna w gminach w 2023 r.

Ochronę interesów osób zagrożonych wykluczeniem społecznym oraz już wykluczonych zabezpiecza system pomocy społecznej, którego rolą jest wspieranie osób i rodzin w wysiłkach zmierzających do zaspokojenia niezbędnych potrzeb i umożliwienie im życia w warunkach odpowiadających godności człowieka. Na terenie województwa lubuskiego funkcjonowało 81 ośrodków pomocy społecznej i 1 Centrum Usług Społecznych w Szczawnie oraz różnego rodzaju ośrodki wsparcia, a także wiele organizacji pozarządowych działających w sferze pomocy społecznej, które uzupełniają system w sferze świadczonych usług.

Stan zatrudnienia w ośrodkach pomocy społecznej w 2023 r. wyniósł 1 335 osób. Funkcję dyrektora/kierownika pełniły 82 osoby i 18 zastępców. Liczba pracowników socjalnych ogółem zatrudnionych w ośrodkach w 2023 r. wyniosła 522 osoby, (spadek o 1 osobę w stosunku do roku poprzedniego).

Tabela nr 9. Liczba pracowników socjalnych zatrudnionych w ośrodkach pomocy społecznej według pełnionej funkcji

Pełniona funkcja	Liczba osób
główny specjalista pracy socjalnej	4
starszy specjalista pracy socjalnej - koordynator	16
starszy specjalista pracy socjalnej	94
specjalista pracy socjalnej	126
starszy pracownik socjalny	117
pracownik socjalny	165
główny specjalista będący pracownikiem socjalnym	0
pracownicy socjalni świadczący pracę socjalną i przeprowadzający rodzinne wywiady środowiskowe poza siedzibą jednostki	497
aspirant pracy socjalnej	11
pracownicy wykonujący usługi opiekuńcze, w tym:	148
pracownicy wykonujący specjalistyczne usługi	5

opiekuńcze	
koordynatorów ds. komputeryzacji w pomocy społecznej	3
radcy prawni	3
pozostali pracownicy	524

Źródło: MRiPS-06 za I-XII 2023 r.

W ramach zadań własnych i zleconych z zakresu administracji rządowej, gminy oraz inne podmioty prowadziły w 2023 r. następujące jednostki organizacyjne pomocy społecznej o zasięgu lokalnym (dane MRiPS-06):

- ośrodki pomocy społecznej – 81 i 1 centrum usług społecznych,
- ośrodki wsparcia ogółem:
 - liczba jednostek 81 (inny podmiot prowadzący 12 jednostek), o 2 więcej niż w roku 2022;
 - liczba miejsc w jednostkach 1997 (inny podmiot prowadzący – liczba miejsc 340);
 - liczba osób korzystających 2264 (inny podmiot prowadzący – 422 osoby);
- ośrodki wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi (środowiskowe domy samopomocy):
 - liczba jednostek 26 (inny podmiot prowadzący – 5 jednostek);
 - liczba miejsc w tych domach 722 (inny podmiot prowadzący – 160 miejsc);
 - liczba osób korzystających 743 (inny podmiot prowadzący – 184 osób);
- dzienne domy pomocy:
 - liczba jednostek 21 (inny podmiot prowadzący - 2 jednostki);
 - liczba miejsc w jednostkach 513 (inny podmiot prowadzący - 45 miejsc);
 - liczba osób korzystających 642 (inny podmiot prowadzący - 51 osób);
- placówki zapewniające miejsca noclegowe (schroniska i noclegownie):
 - liczba jednostek 2 (inny podmiot prowadzący - 9 jednostek);
 - liczba miejsc - 343;
 - liczba osób korzystających – 876;
- kluby samopomocy:
 - liczba jednostek 33 (inny podmiot prowadzący – 2);
 - liczba miejsc 742 (inny podmiot prowadzący - 65);
 - liczba osób korzystających 859 (inny podmiot prowadzący – 68 osób);
- mieszkania treningowe oraz wspomagane:

- liczba jednostek 36 (inny podmiot prowadzący na zlecenie gminy – 4),
w tym:
- mieszkania treningowe – 5 (inny podmiot prowadzący na zlecenie gminy – 2);
- mieszkania wspomagane – 31 (inny podmiot prowadzący na zlecenie gminy – 2).

2.2. Realizacja zadań w gminach w 2023 roku.

Zadania własne i zlecone gminy w zakresie pomocy społecznej wynikają z art. 17 i 18 ustawy z dnia 12 marca 2004 o pomocy społecznej. Do zadań o charakterze diagnostyczno-strategicznym należy sporządzenie oceny zasobów pomocy społecznej, opracowanie i realizacja gminnej strategii rozwiązywania problemów społecznych oraz sporządzanie i przekazywanie sprawozdawczości. Gmina zobowiązana jest między innymi do udzielenia schronienia, zapewnienia posiłku osobom potrzebującym i dzieciom, przyznawania i wypłacania różnego rodzaju zasiłków. Istotnym elementem jest również praca socjalna i współpraca z powiatowym urzędem pracy w zakresie upowszechniania ofert pracy oraz informacji o wolnych miejscach pracy, upowszechniania informacji o usługach poradnictwa zawodowego i szkoleniach. Samorząd gminny zapewnia także usługi opiekuńcze, w tym specjalistyczne oraz opłaca składki na ubezpieczenia emerytalne i rentowe za osoby, które rezygnują z zatrudnienia w związku z koniecznością sprawowania bezpośredniej, osobistej opieki nad długotrwale lub ciężko chorym członkiem rodziny.

2.2.1. Zadania własne o charakterze obowiązkowym.

Przyznawanie i wypłacanie zasiłków przewidzianych ustawą o pomocy społecznej, jak również świadczenie usług (przyznawanych bez względu na osiągnięty dochód), takich jak praca socjalna, należą min. do zadań gminy. Pomoc finansowa, usługowa, w naturze oraz w formie pobytu w placówkach wsparcia społecznego dla osób starszych i z niepełnosprawnością przyznawana jest po przeprowadzeniu wywiadu środowiskowego w miejscu zamieszkania osoby zainteresowanej oraz w oparciu o dokumenty potwierdzające trudną sytuację osoby lub rodziny ubiegającej się o pomoc. W niniejszych sprawach wydawane są decyzje administracyjne, a prawo do świadczeń pieniężnych z pomocy społecznej przysługuje przede wszystkim osobom i rodzinom, których dochód nie przekracza kryterium dochodowego określonego w rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 14 lipca 2021 r. w sprawie zweryfikowanych kryteriów dochodowych oraz kwot świadczeń pieniężnych z pomocy społecznej. W roku 2023 r. obowiązywały następujące kryteria dochodowe:

- na osobę samotnie gospodarującą – 776,00 zł;

- na każdą osobę w rodzinie – 600,00 zł.

Pomoc finansowa realizowana jest w formie zasiłków celowych, okresowych oraz zasiłków stałych (przysługujących osobom całkowicie niezdolnym do pracy z powodu wieku lub niepełnosprawności, których dochód nie przekracza kryterium dochodowego). Osoby i rodziny, których dochód przekracza kryterium dochodowe, w szczególnie uzasadnionych przypadkach mogą również korzystać ze świadczeń pomocy społecznej.

Tabela nr 10. Liczba osób, którym przyznano świadczenia w formie zasiłków stałych i okresowych w latach 2021 - 2023

Rodzaj zasiłku	2021 r.	2022 r.	2023 r.
zasiłek stały	7 006	6 627	6 346
zasiłek okresowy	9 707	8 498	7 903

Źródło: MRiPS – 03

Na realizację świadczeń z zakresu zadań własnych gminy w roku 2023, samorzady wydatkowały 107 243 949 zł. Była to kwota niższa o 793 952 zł w stosunku do roku 2022. Liczba osób, którym przyznano decyzją świadczenia wyniosła – 27 936. W stosunku do roku ubiegłego zmniejszyła się o 1 345 osób.

Struktura wydatków w roku 2023 przedstawiała się następująco:

- **zasiłki stałe ogółem** – 38 024 826 zł (spadek o 2 425 699 zł w stosunku do 2022 roku);
 - liczba osób, którym przyznano decyzją świadczenia – 6 346 (spadek o 281 osób w stosunku do 2022 r.);
- **zasiłki okresowe ogółem** – 16 129 449 zł (spadek o 1 086 387 zł w stosunku do 2022 r.);
 - liczba osób, którym przyznano decyzją świadczenia – 7 903 (spadek o 595 osób w stosunku do 2022 r.);
 - **w tym z powodu bezrobocia** – 8 458 089 zł (spadek o 1 007 000 zł w stosunku do 2022 r.);
 - liczba osób, którym przyznano decyzją świadczenia – 3 957 osób (spadek o 487 osób w stosunku do 2022 r.);
 - **w tym z powodu długotrwałej choroby** – 1 905 770 zł (wzrost o 10 733 zł w stosunku do 2022r.);
 - liczba osób, którym przyznano decyzją świadczenia – 1 375 osób (wzrost o 30 osób w stosunku do 2022 r.);

- **w tym z powodu niepełnosprawności** – 1 256 733 zł (spadek o 188 878 zł w stosunku do 2022 r.);
- liczba osób, którym przyznano decyzją świadczenia – 1 121 (spadek o 314 osób w stosunku do 2022 r.);
- **posiłek** – 10 492 838 zł (wzrost o 1 570 536 zł w stosunku do 2022 r.);
 - liczba osób, którym przyznano decyzją świadczenia – 7 438 (spadek o 352 osoby w stosunku do 2022 r.);
 - **w tym posiłek dla dzieci** – 4 740 782 zł (wzrost o 706 362 zł w stosunku do 2022 r.);
 - liczba osób, którym przyznano decyzją świadczenia – 5 142 (spadek 65 osób w stosunku do 2022 r.);
- **usługi opiekuńcze** – 16 098 972 zł (spadek o 270 443 zł w stosunku do 2022 r.),
 - liczba osób, którym przyznano decyzją świadczenia – 2 986 (spadek o 125 osób w stosunku do 2022 r.);
- **schronienie** – 3 684 757 zł (wzrost o 590 807 zł w stosunku do 2022 r.)
 - liczba osób, którym przyznano decyzją świadczenia – 1 130 (spadek o 7 osób w stosunku do 2022 r.);
- **zasiłki celowe na pokrycie wydatków powstałych w wyniku zdarzenia losowego** – 301 319 zł (spadek o 72 300 zł w stosunku do 2022 r.);
 - liczba osób, którym przyznano decyzją świadczenia – 82 (spadek o 46 osób w stosunku do 2022 r.);
- **ubranie** – 13 150 zł (spadek o 7 800 zł w stosunku do 2022 r.);
 - liczba osób, którym przyznano decyzją świadczenia – 31 (spadek o 18 osób w stosunku do 2022 r.);
- **sprawienie pogrzebu** – 473 844 zł (spadek o 204 437 zł w stosunku do 2022 r.);
 - liczba świadczeń – 149 (spadek o 59 świadczeń w stosunku do 2022 r.);
- **na inne zasiłki celowe i w naturze** – 22 024 794 zł (wzrost o 1 111 771 zł w stosunku do 2022 r.);
 - liczba osób, którym przyznano decyzją świadczenia – 15 233 (spadek o 557 osób w stosunku do 2022 r.).

Ponadto gminy ponosiły odpłatność za pobyt mieszkańców ich gmin w domach pomocy społecznej. W 2023 r. wydatkowano na ten cel 108 001 650 zł dla 2 464 osób, którym przyznano decyzją świadczenie (o 19 259 546 zł więcej niż w 2022 r.).

Pomoc w 2023 roku udzielana była następującej liczbie rodzin, w szczególności z powodu:

- ubóstwa – 12 485 (spadek o 516 rodzin w stosunku do 2022 r.);
- bezrobocia – 6 480 (spadek o 474 rodziny w stosunku do 2022 r.);
- długotrwałej lub ciężkiej choroby – 11 679 (wzrost o 50 rodzin w stosunku do 2022 r.);
- niepełnosprawności – 10 350 (spadek o 172 rodziny w stosunku do 2022 r.);
- bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego, zwłaszcza w rodzinach niepełnych lub wielodzietnych – 3 160 (wzrost o 32 rodziny w stosunku do 2022 r.);
- potrzeby ochrony macierzyństwa lub wielodzietności – 1 646 (spadek o 16 rodzin w stosunku do 2022 r.);
- alkoholizmu – 2 259 (spadek o 41 rodzin w stosunku do 2022 r.);
- bezdomności – 1 474 (wzrost o 147 rodzin w stosunku do 2022 r.);
- trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego – 513 (wzrost o 14 rodzin w stosunku do 2022 r.);
- zdarzenia losowego – 146 (spadek o 35 rodzin w stosunku do 2022 r.);
- sytuacji kryzysowej – 334 (spadek o 175 rodzin w stosunku do 2022 r.);
- przemoc w rodzinie – 416 (wzrost o 160 rodzin w stosunku do 2022r.);
- narkomanii – 290 (wzrost o 39 rodzin w stosunku do 2022 r.);
- klęski żywiołowej lub ekologicznej – 2 (spadek o 300 rodzin w stosunku do 2022 r.);
- trudności w integracji cudzoziemców, którzy uzyskali w Rzeczypospolitej Polskiej status uchodźcy lub ochronę uzupełniającą - 12 (spadek o 5 rodzin w stosunku do 2022 r.).

Ponadto z poradnictwa specjalistycznego (prawnego, psychologicznego, rodzinnego) skorzystało 2 795 rodzin, pomocy w formie pracy socjalnej uzyskało 18 954 rodzin, a w ramach interwencji kryzysowej udzielono wsparcia 339 rodzinom.

2.2.2. Zadania zlecone.

Katalog świadczeń, które zleca gminie administracja rządowa to m.in.:

- organizowanie i świadczenie specjalistycznych usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania dla osób z zaburzeniami psychicznym. Zakres, okres oraz miejsce świadczenia pomocy usługowej określa ośrodek pomocy społecznej, a odpłatność za przyznaną pomoc uzależniona jest od wysokości posiadanego dochodu. W 2023 r. przyznano decyzją świadczenie 68 osobom (wzrost w stosunku do 2022 r. o 39 osoby) na łączną kwotę 1 653 593 zł (wzrost nakładów w stosunku do 2022 r. o 290 068 zł);
- przyznawanie i wypłacanie zasiłków celowych na pokrycie wydatków związanych z klęską żywiołową lub ekologiczną – wydatkowano 0 zł;
- pomoc cudzoziemcom, którzy uzyskali zgodę na pobyt tolerowany na terytorium RP – kwota świadczeń – 7 200 zł przyznana 2 osobom;
- wypłacanie wynagrodzenia należnego opiekunowi z tytułu sprawowania opieki, przyznane przez sąd – kwota świadczeń – 1 754 761 przyznanych 294 osobom (wzrost w stosunku do 2022 r. o kwotę 397 426 zł i spadek liczby osób, które skorzystały z tej formy pomocy o 1).

2.3. Wspieranie rodziny i piecza zastępcza.

Na podstawie ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej samorząd gminny uzyskał nowe narzędzia w zakresie pracy z rodziną biologiczną – np. wykorzystanie pracy asystenta rodziny. Należy pamiętać, że umieszczenie dziecka w systemie pieczy zastępczej ma być rozwiązaniem ostatecznym, po wykorzystaniu przez gminę wszystkich możliwych form wsparcia rodziny naturalnej. Celem umieszczenia dziecka w środowisku zastępczym jest stworzenie warunków pomocy, które wpłyną na pozytywne zmiany w rodzinie biologicznej, aby dziecko mogło powrócić pod jej opiekę. W świetle zapisów ustawy o pieczy zastępczej do głównych zadań samorządu gminnego należą: obowiązek opracowywania programów wspierania rodzin wychowujących małoletnie dzieci, konieczność stosowania wczesnej profilaktyki społecznej dla młodych rodzin, tworzenie środowiskowych form opieki pozarodzinnej dla dzieci i młodzieży w wieku szkolnym, wprowadzenie stanowisk asystentów rodziny oraz powołanie zespołu interdyscyplinarnego.

Asystenta do danej rodziny kieruje kierownik OPS na wniosek pracownika socjalnego lub sądu. Z każdą rodziną, która wyraziła zgodę na taką formę wsparcia,

po wcześniejszej analizie funkcjonowania gospodarstwa domowego i jego mieszkańców, jest opracowywany m.in. plan pomocy rodzinie. Najważniejszym elementem tego planu jest prawidłowe określenie celów, jakie rodzina powinna i chce osiągnąć.

Na koniec grudnia 2023 r. zatrudnionych było 127 asystentów rodziny (wzrost o 4 osoby w stosunku do roku ubiegłego), 106 osób zatrudnionych zostało na podstawie umowy o pracę w systemie zadaniowego czasu pracy, 21 asystentów na podstawie umowy o świadczenie usług. Wydatki na wynagrodzenia wyniosły 8 608 577 zł (wzrost w stosunku do roku poprzedniego), z tego z budżetu gminy 7 482 521 zł, a 1 126 056 zł z innych źródeł. Z usług asystenta skorzystało 1 713 rodzin (wzrost w stosunku do 2022 r. o 89). W roku oceny 492 rodziny zostały zobowiązane przez sąd do pracy z asystentem rodziny (wzrost o 44 w stosunku do 2022 r.).

2.4. Inne rodzaje pomocy i świadczeń.

2.4.1. Świadczenia rodzinne

W 2023 r. ze świadczeń rodzinnych skorzystało średniomiesięcznie około 47 tys. rodzin z terenu województwa lubuskiego. W roku 2023 łącznie wypłacono ponad 432 tys. zasiłków rodzinnych wraz z dodatkami w kwocie ponad 48,2 mln zł. Wypłacono ponad 560 tys. świadczeń opiekuńczych (świadczenie pielęgnacyjne, zasiłek pielęgnacyjny i specjalny zasiłek opiekuńczy) na kwotę ponad 335 mln zł.

2.4.2. Fundusz Alimentacyjny

W 2023 r. średnio w miesiącu świadczenie z funduszu alimentacyjnego pobierało 3,5 tys. rodzin. Lubuskie gminy wypłaciły prawie 65,6 tys. świadczeń z funduszu alimentacyjnego w kwocie 27,1 mln złotych. Na koniec roku 2023 r. w województwie lubuskim było 10 993 dłużników alimentacyjnych.

2.5. Ocena i rekomendacje

Ośrodki pomocy społecznej podkreślają w OZPS, że wyraźnie zmienił się profil klienta, główną przyczyną korzystania z pomocy społecznej jest długotrwała lub ciężka choroba oraz niepełnosprawność. Kolejnym czynnikiem przyznawania pomocy jest bezrobocie. Konieczne jest wprowadzenia nowych form wsparcia nie w formie finansowej, ale w postaci katalogu usług dostępnych w środowisku lokalnym. Dodatkowo w związku ze starzeniem się społeczeństwa i wydłużeniem życia, coraz więcej osób wymaga pomocy w formie usług opiekuńczych oraz kierowania do domów pomocy społecznej. Osoby w podeszłym wieku funkcjonują

samodzielnie w środowisku, mając problem z poruszaniem się zazwyczaj nie wychodzą z domu, co wyklucza je z życia społecznego. Są to osoby samotne albo takie, których dzieci pracują i nie mogą zajmować się starszymi rodzicami. Dla podtrzymania sprawności psychicznej i fizycznej tej grupy osób należy podejmować działania z wykorzystaniem instrumentów aktywizacji społecznej, zdrowotnej i edukacyjnej. Ośrodki wskazują również na znaczny wzrost wydatków związanych z kosztem pobytu osób skierowanych do domu pomocy społecznej. Powodem tej sytuacji jest wysoki koszt utrzymania w tych domach oraz zwiększone zapotrzebowanie na ten rodzaj pomocy. Zaleca się zatem utworzenie większej liczby ośrodków wsparcia dziennego oraz mieszkań treningowych i wspomaganych dla osób, które są na tyle samodzielne, aby funkcjonować przy umiarkowanym wsparciu. Powyższe rozwiązania są korzystne, a ich koszty relatywnie niższe niż opieka w domach pomocy społecznej. Osoba starsza pozostaje w swoim naturalnym środowisku społecznym, co gwarantuje jej poczucie bezpieczeństwa. Zgłaszano również potrzebę intensyfikacji działań w zakresie rozwoju potencjału, zainteresowań i samorealizacji osób starszych. Możliwości takie dają kluby seniora czy uniwersytety trzeciego wieku. Wskazywano również na stały dostęp do usług kulturalnych w środowisku lokalnym, podkreślano wagę współpracy z domami kultury. Ważne jest również zapewnienie odpowiedniej opieki zwiększającej się liczbie osób starszych, samotnych w miejscu ich zamieszkania. Usługi sąsiedzkie są nową formą świadczenia pomocy społecznej, która została wprowadzona pod koniec lipca 2023 roku na mocy nowelizacji Ustawy o pomocy społecznej. Zgodnie z obowiązującymi przepisami świadczenie usług sąsiedzkich jest możliwe od 1 listopada 2023 roku. Wdrożenie usług sąsiedzkich przyczyni się do rozwoju usług społecznych, głównie dla osób starszych, które wymagają np. pomocy przy zrobieniu zakupów, sprzątnięciu mieszkania, a jeszcze nie wymagają pomocy w formie usług opiekuńczych świadczonych przez opiekunki. Zgodnie z uchwaloną Ustawą usługi sąsiedzkie są formą wsparcia świadczoną przez osoby blisko mieszkające, które wynagradzane są przez gminę w formie pieniężnej.

Wskazywana jest potrzeba kontynuowania pozyskiwania środków z rządowych programów „Opieka 75+”, „Asystent osobisty osoby niepełnosprawnej” czy „Korpus wsparcia seniora”, „Opieka wytchnieniowa”.

Zabezpieczenie środków finansowych na utrzymanie osób starszych w domach pomocy społecznej oraz zabezpieczenie usług opiekuńczych osobom z niepełnosprawnościami – są to wyzwania w obszarze pomocy społecznej.

Dodatkowo ośrodki pomocy społecznej widzą szansę poszerzenia katalogu oferowanych usług w pozyskiwaniu środków zewnętrznych, sponsorów, realizacji projektów unijnych.

Niemal wszystkie gminy wskazują na nasilające się problemy kadrowe. Problem dotyczy w największej mierze pracowników socjalnych. Kadra się starzeje, a młode osoby nie są zainteresowane pracą w zawodzie, który postrzegany jest jako trudny, niewdzięczny i nieatrakcyjny finansowo. Z analizy danych OZPS wynika, że liczba pracowników socjalnych w wybranych gminach wiejskich jest wciąż niezadawalająca. Kilka ośrodków zgłasza potrzebę zatrudnienia dodatkowych pracowników i problemy w ich pozyskaniu. Tam także obciążenie pracą tej grupy zawodowej jest największe. Coraz częściej wskazywana jest potrzeba walki z wypaleniem zawodowym i superwizji pracy socjalnej, jak również interdyscyplinarne ustawiczne szkolenie pracowników. Wyraźnym problemem jest również brak chętnych do pracy w charakterze opiekunki środowiskowej oraz niskie kompetencje zawodowe osób zgłaszających się. Starzejące się społeczeństwo wymusza zwiększone zapotrzebowanie na usługi opiekuńcze w środowisku. Jak podkreślają OPS-y jest to również rozwiązanie tańsze w porównaniu z umieszczaniem w domu pomocy społecznej. W wielu gminach prowadzony jest nieustanny nabór tego rodzaju pracowników, a i tak nie zabezpiecza to potrzeb. Szczególnie trudno jest w gminach przygranicznych, które nie są w stanie konkurować z wynagrodzeniami oferowanymi opiekunkom po stronie niemieckiej. Dodatkowo zgłaszane są potrzeby odpowiedniego kształcenia i szkolenia tej grupy zawodowej.

Gminy dostrzegają wyraźny wzrost wydatków na partycypację w kosztach umieszczenia dzieci w pieczy zastępczej. Zdecydowanie rekomendują wzrost nakładów na pracę z rodziną biologiczną dziecka. Z jednej strony na pracę z rodziną przeżywającą trudności opiekuńczo-wychowawcze, po to, aby dziecko nie trafiło do systemu pieczy zastępczej. Z drugiej, praca z rodziną biologiczną dziecka, które zostało umieszczone w pieczy, po to aby stworzyć warunki do powrotu do rodzinnego domu. Zgłaszane są w tej materii liczne potrzeby w zakresie odpowiedniego zabezpieczania specjalistyczną kadrą – asystenci rodziny, specjalistycznym poradnictwem oraz placówkami wsparcia dziennego. Pojawiły się wnioski o zabezpieczenie środków

na wynagrodzenia dla asystentów rodziny po wygaszeniu rządowego programu „Asystent rodziny i koordynator pieczy zastępczej”.

Dużym utrudnieniem w wykonywaniu codziennej pracy przez pracowników socjalnych, zgłaszanym przez ośrodki, są złe warunki lokalowe, które nie sprzyjają prawidłowej higienie pracy, a także nadmierna biurokratyzacja związana z obowiązkiem gromadzenia dużej ilości dokumentów. Duża część obowiązków związana jest z pracą w terenie, gdzie prowadzi się wywiady środowiskowe, spotyka się z rodzinami znajdującymi się w trudnej sytuacji życiowej. Wyraźnie podnoszone są również potrzeby zwiększenia wynagrodzeń, zwłaszcza w obliczu coraz większej liczby zadań, a także w ramach pracy w zespołach interdyscyplinarnych.

Należy zauważyć, że zmniejsza się liczba osób korzystających z pomocy społecznej. W odniesieniu do grupy osób z niepełnosprawnościami zasadny jest dalszy rozwój sieci oparcia społecznego, likwidację ciągle jeszcze istniejących barier architektonicznych w miejscach użyteczności publicznej i innych, które umożliwią pełną integrację społeczną, jak również stwarzanie warunków do podejmowania przez nich zatrudnienia.

Ośrodki pomocy społecznej coraz częściej sygnalizują problem w zakresie dostępu do lokali mieszkalnych, doceniając korzyści niosące przez mieszkaniowe formy wsparcia różnych grup osób potrzebujących. Wyraźnie wskazywano na potrzeby osób w kryzysie bezdomności w tym zakresie i konieczność poszerzenia katalogu oferowanych tej grupie form pomocy.

Z uwagi na wzrost liczby osób w kryzysie bezdomności należy zwiększyć zasoby instytucjonalne, takie jak: schroniska dla osób bezdomnych, schroniska dla osób bezdomnych z usługami opiekuńczymi, noclegownie oraz ogrzewalnie.

Istnieje potrzeba zatrudnienia w OPS-ach specjalistycznej kadry świadczącej usługi, takiej jak: psycholog, prawnik, terapeuta.

W związku ze wzrostem liczby osób z zaburzeniami psychicznymi wskazane jest utworzenie większej ilości środowiskowych domów samopomocy.

Ośrodki wskazują na rosnące zapotrzebowanie na placówki świadczące opiekę nad dziećmi do lat 3, co przełożyłoby się na zmniejszenie stopy bezrobocia w gminach.

III. Zasoby pomocy społecznej w powiatach w 2023 r.

Powiat realizuje szereg zadań o charakterze pomocowym na rzecz swoich mieszkańców w oparciu o takie ustawy jak: ustawa o pomocy społecznej, ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, ustawa o przeciwdziałaniu przemocy domowej, ustawa o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych. Do zadań powiatu z zakresu pomocy społecznej należy m.in.: prowadzenie poradnictwa specjalistycznego, przyznawanie pomocy pieniężnej na usamodzielnienie oraz na kontynuowanie nauki osobom opuszczającym: domy pomocy społecznej dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych intelektualnie, domy dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży oraz schroniska dla nieletnich, zakłady poprawcze, specjalne ośrodki szkolno-wychowawcze, specjalne ośrodki wychowawcze, młodzieżowe ośrodki socjoterapii, młodzieżowe ośrodki wychowawcze; prowadzenie i rozwój infrastruktury domów pomocy społecznej o zasięgu ponadgminnym oraz umieszczanie w nich skierowanych osób, prowadzenie mieszkań wspomaganie dla osób z terenu więcej niż jednej gminy oraz powiatowych ośrodków wsparcia, w tym domów dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży, prowadzenie ośrodków interwencji kryzysowej itp.

3.1. Infrastruktura społeczna w powiatach w 2023 roku.

Powiatowe centra pomocy rodzinie

Sprawne realizowanie przez powiat zadań z zakresu pomocy społecznej jest możliwe jedynie w przypadku posiadania odpowiedniej infrastruktury. Powiatowe centra pomocy rodzinie, działające w ramach zadań własnych powiatów, organizują przedsięwzięcia związane z udzielaniem pomocy w ramach trzech głównych kategorii:

- 1) specjalistycznej opieki nad rodziną i dzieckiem w ramach ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej;
- 2) pomocy w usamodzielnieniu się i integracji ze środowiskiem osób opuszczających domy pomocy społecznej dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych intelektualnie, domy dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży oraz schroniska dla nieletnich, zakłady poprawcze, specjalne ośrodki szkolno-wychowawcze, specjalne ośrodki wychowawcze, młodzieżowe ośrodki socjoterapii zapewniające całodobową opiekę w ramach ustawy o pomocy społecznej;
- 3) dofinansowanie ze środków PFRON zadań z zakresu rehabilitacji społecznej osób z niepełnosprawnościami i pomoc w integracji tych osób ze środowiskiem, w ramach ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób

z niepełnosprawnościami.

Ponadto PCPR-y zobligowane są do wykonania zadań zleconych, związanych przede wszystkim z pomocą dla cudzoziemców, wsparciem osób z zaburzeniami psychicznymi, jak również realizacją innych zadań, związanych z rządowymi programami pomocy społecznej.

Zatrudnienie w powiatowych centrach pomocy rodzinie na koniec 2023 r. wyniosło 127 osób (120,92 w przeliczeniu na etaty), w tym:

- dyrektor/kierownik - 12 osób;
- zastępca dyrektora/ zastępca kierownika – 4 osoby;
- kierownik działu, kierownik sekcji – 13 osób;
- pracownicy socjalni ogółem – 26 osób, (świadczący pracę socjalną i przeprowadzający rodzinne wywiady środowiskowe poza siedzibą jednostki - 2 osoby), w tym według stanowisk:
 - starszy specjalista pracy socjalnej – 2 osoby;
 - specjalista pracy socjalnej – 6 osób;
 - starszy pracownik socjalny – 8 osób;
 - pracownik socjalny – 10 osób;
- aspirant pracy socjalnej – 3 osoby;
- pozostali pracownicy – 69 osób.

Domy pomocy społecznej

Domy zapewniają właściwy zakres usług, zgodny ze standardami określonymi dla danego typu domu, w oparciu o indywidualne potrzeby mieszkańca. W celu określenia tych potrzeb oraz zakresu usług, w jednostce powołuje się zespoły terapeutyczno-opiekuńcze składające się z pracowników domu, którzy bezpośrednio zajmują się wspieraniem mieszkańców. Do podstawowych zadań wyżej wymienionych zespołów należy opracowywanie indywidualnych planów wsparcia mieszkańców oraz wspólna realizacja tych planów z mieszkańcami.

Domy pomocy społecznej są formą pomocy dla osób, które z powodu wieku, choroby lub niepełnosprawności nie mogą samodzielnie funkcjonować w codziennym życiu i nie można im zapewnić niezbędnej pomocy w formie usług opiekuńczych. Dom pomocy społecznej świadczy całodobowe usługi bytowe, opiekuńcze, wspomagające i edukacyjne.

W województwie lubuskim w 2023 r. funkcjonowały łącznie 23 domy pomocy społecznej. Dla 21 DPS-ów organem prowadzącym był powiat i dysponowały 2 124 miejscami (w 2022 r. – 2 124 miejsc). Ponadto funkcjonowały również na podstawie zlecenia powiatów: międzyrzeckiego i wschowskiego 2 domy pomocy społecznej prowadzone przez zgromadzenia zakonne. Są to: DPS w Szarczu i we Wschowie łącznie na 112 miejsc. Ze sprawozdania MRiPS-05 wynika, że nie zmieniła się liczba domów pomocy społecznej w województwie lubuskim, a liczba oferowanych miejsc wyniosła łącznie 2 236. Łącznie na koniec 2023 r. w DPS-ach przebywało 2 487 mieszkańców. Ponadto, zgodnie z danymi Lubuskiego Urzędu Wojewódzkiego w Gorzowie Wlkp. za rok 2023 w województwie lubuskim funkcjonowało 14 placówek całodobowej opieki prowadzonych w ramach działalności statutowej (1 placówka) i gospodarczej (13 placówek). Łączna liczba miejsc w tych placówkach wynosiła 410 (w 2022 r. – 357 miejsc). Nastąpił wzrost oferowanych w nich miejsc.

Mieszkania treningowe i wspomagane

Celami funkcjonujących mieszkań treningowych i wspomaganych są: usamodzielnienie osób tam przebywających, readaptacja do samodzielności życiowej i powrót do środowiska, godne samodzielne zamieszkiwanie, wsparcie i opieka, rehabilitacja społeczna, pomoc w uzyskaniu dostępu do podstawowej opieki lekarskiej i pielęgniarstwa, integracja ze środowiskiem, samorealizacja. Mieszkania te mogą być prowadzone przez każdą jednostkę organizacyjną pomocy społecznej lub organizację pożytku publicznego i w zależności od celu udzielania wsparcia prowadzone są jako mieszkania treningowe lub wspomagane.

Mieszkania są formą pomocy społecznej przygotowującą osoby tam przebywające do prowadzenia samodzielnego życia lub zastępującą pobyt w placówce zapewniającej całodobową opiekę. Zgodnie z obowiązującymi przepisami – osobom pełnoletnim decyzję o skierowaniu do korzystania ze wsparcia w mieszkaniach wydaje się na czas określony. W uzasadnionych przypadkach osobom niezdolnym do pracy z tytułu wieku, osobom z niepełnosprawnościami, z zaburzeniami psychicznymi decyzja może zostać wydana na czas nieokreślony.

W 2023 r. funkcjonowało w powiatach 14 mieszkań, które dysponowały 43 miejscami, w tym:

- mieszkania treningowe – 7 (liczba miejsc – 22, liczba osób korzystających – 12 osób);

- mieszkania wspomagane – 7(liczba miejsc – 21, liczba osób korzystających – 0 osób).

Ośrodki interwencji kryzysowej

W 2023 roku funkcjonowały 3 ośrodki interwencji kryzysowej dla ofiar przemocy domowej, w tym jeden pełniący również funkcję ośrodka dla ofiar handlu ludźmi. Podobnie jak w roku 2022, dla ośrodków tych organem prowadzącym był powiat. Z pomocy skorzystało 110 osób. Ponadto, na zlecenie powiatów, podmioty III sektora prowadziły 3 ośrodki, gdzie pomoc otrzymało 612 osób.

Tabela nr 11. Ośrodki interwencji kryzysowej

WYSZCZEGÓLNIENIE	Podmiot prowadzący - powiat		Inny podmiot prowadzący na zlecenie powiatu	
	liczba jednostek	liczba osób korzystających	liczba jednostek	liczba osób korzystających
OŚRODKI INTERWENCJI KRYZYSOWEJ	3	110	3	612
w tym:				
dla ofiar przemocy w rodzinie	3	17	3	422
dla ofiar handlu ludźmi	1	3	0	0

Zródło: MRIPS-06

Placówki specjalistycznego poradnictwa, w tym rodzinnego

Zarówno ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, jak i ustawa o pomocy społecznej nałożyły na powiaty zadania w zakresie prowadzenia poradnictwa specjalistycznego i terapii rodzin. Poradnictwo specjalistyczne, w szczególności prawne, psychologiczne i rodzinne, jest świadczone osobom i rodzinom, które mają trudności lub wykazują potrzebę wsparcia w rozwiązywaniu swoich problemów życiowych, bez względu na posiadany dochód. W 2023 roku, podobnie jak w 2022, poradnictwo specjalistyczne funkcjonowało w strukturach 13 powiatowych centrów pomocy rodzinie. Największe zmiany należy zauważyć w ilości rodzin korzystających z terapii rodzinnej. Większe zapotrzebowanie na tę formę pomocy mogło wynikać ze skutków przebiegu pandemii (np. izolacja, osamotnienie, depresje, traumy po stracie bliskiej osoby, uzależnienia behawioralne).

Tabela nr 12. Placówki specjalistycznego poradnictwa

WYSZCZEGÓLNIENIE	Podmiot prowadzący - powiat		Inny podmiot prowadzący na zlecenie powiatu	
	liczba jednostek	liczba osób korzystających	liczba jednostek	liczba osób korzystających
Jednostki specjalistycznego poradnictwa				
2022	13	618	2	662
2023	13	735	2	828
w tym: placówki specjalistycznego poradnictwa rodzinnego				
2022	9	569	1	260
2023	9	527	1	226
w tym: terapii rodzinne				
2022	2	326	0	0
2023	2	175	0	0

Źródło: MRiPS-06

3.1.5. Ośrodki wsparcia

Do jednostek organizacyjnych pomocy społecznej o zasięgu ponadgminnym – prowadzonych w ramach zadań własnych i zleconych z zakresu administracji rządowej należą również ośrodki wsparcia. Jednostką taką może być ośrodek dla osób z zaburzeniami psychicznymi, dzienny dom pomocy, dom dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży, schronisko i dom dla bezdomnych oraz klub samopomocy.

W 2023 roku 3 powiaty w województwie lubuskim prowadziły środowiskowe domy samopomocy na 133 miejsc, z których skorzystało 148 osób (o 8 więcej niż w 2022 r.). Dodatkowo jeden dom prowadzony był na zlecenie powiatu przez inny podmiot i oferował 35 miejsc, z których skorzystało 42 osoby. Funkcjonowały także 2 dzienne domy pomocy, z których skorzystało 42 osoby, podmiotem prowadzącym był powiat. Dwa powiaty zleciły prowadzenie domu dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży innym podmiotom. Liczba miejsc wynosiła 45, a przebywało w nich 115 osób.

Tabela nr 13. Ośrodki wsparcia

Wyszczególnienie	Podmiot prowadzący – powiat			Inny podmiot prowadzący		
	liczba jednostek	liczba miejsc	liczba osób korzystających	liczba jednostek	liczba miejsc	liczba osób korzystających
Środowiskowe domy samopomocy dla osób z zaburzeniami psychicznymi						
2022	3	133	140	1	35	39
2023	3	133	148	1	35	42
Domy dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży						
2022	0	0	0	2	50	100
2023	0	0	0	2	45	115

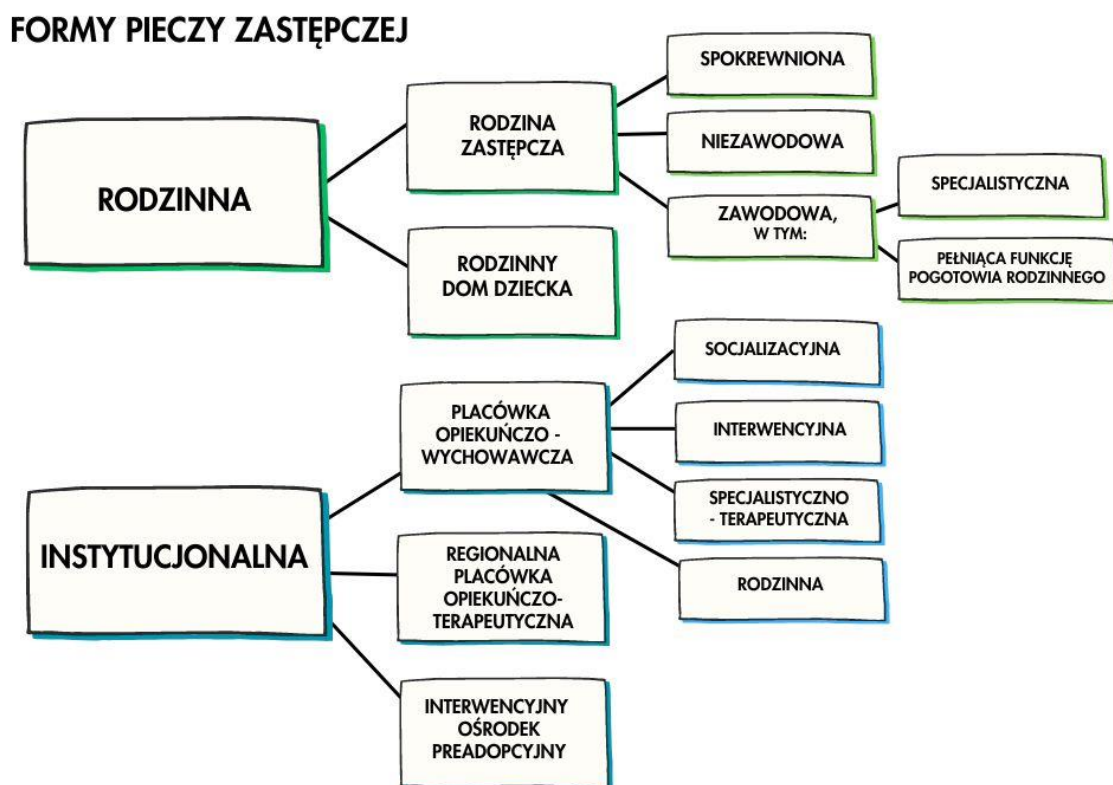
Źródło: MRIPS-06

3.2. Wspieranie rodziny i system pieczy zastępczej w powiatach województwa lubuskiego.

Podmiotami realizującymi zadania organizatora pieczy zastępczej w powiatach, są powiatowe centra pomocy rodzinie oraz w powiatach grodzkich: Gorzowskie Centrum Pomocy Rodzinie w Gorzowie Wlkp. oraz Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Zielonej Górze.

Pieczka zastępcza sprawowana jest w przypadku niemożności zapewnienia dzieciom opieki i wychowania przez rodziców. Organizacja pieczy zastępczej realizowana jest poprzez:

- zapewnienie dzieciom pieczy zastępczej w rodzinach zastępczych, rodzinnych domach dziecka oraz w placówkach opiekuńczo – wychowawczych;
- organizowanie wsparcia osobom usamodzielnianym opuszczającym rodziny zastępcze, rodzinne domy dziecka oraz placówki opiekuńczo – wychowawcze i regionalne placówki opiekuńczo – terapeutyczne, przez wspieranie procesu usamodzielnienia;
- prowadzenie placówek opiekuńczo – wychowawczych oraz placówek wsparcia dziennego o zasięgu ponadgminnym;
- organizowanie wsparcia dla rodzinnej pieczy zastępczej, w szczególności przez tworzenie warunków do powstania grup wsparcia i specjalistycznego poradnictwa;
- wyznaczanie organizatorów rodzinnej pieczy zastępczej.

3.2.1. Rodzinna piecza zastępcza

Rodziny zastępcze spokrewnione

W 2023 r. funkcjonowało 844 rodzin zastępczych spokrewnionych (w 2022 r. – 811). Najwięcej z 1 przyjętym dzieckiem – 647 rodzin (w 2022 r.- 614), kolejno z 2 przyjętymi dziećmi – 158 rodzin (w 2022 r.- 160), a najmniej z 3 i więcej przyjętymi dziećmi – 39 rodzin (w 2022 r.- 34). W roku 2023 w rodzinach tych przebywało łącznie 1 082 dzieci (w 2022 r. -1 037 dzieci). Obserwowany jest wzrost liczby rodzin i wzrost liczby dzieci umieszczanych w tych rodzinach.

Rodziny zastępcze niezawodowe

W 2023 r. funkcjonowało 394 rodzin zastępczych niezawodowych (roku 2022 – 396), w tym 301 z 1 dzieckiem, 69 z 2 przyjętymi dziećmi, 17 rodzin z 3 dziećmi oraz 7 rodzin, które przyjęły 4 lub więcej dzieci. W tej formie pieczy zastępczej umieszczono 517 dzieci (w 2022 r. – 522).

Rodziny zastępcze zawodowe

W 2023 roku funkcjonowało 65 rodzin zastępczych zawodowych, (w 2022 r. - 57), bez dziecka – 1 rodzina, z 1 dzieckiem – 1 rodzina, z 2 przyjętymi dziećmi – 9 rodzin,

z 3 przyjętymi dziećmi - 15 rodzin oraz z 4 i więcej dziećmi 39 rodzin. Przebywało w tych rodzinach 258 dzieci.

Rodziny zastępcze zawodowe pełniące funkcję pogotowia rodzinnego

W 2023 r. funkcjonowały 24 rodziny, (w 2022 r. - 26), w tym z 1 przyjętym dzieckiem – 1 rodzina, z 2 przyjętymi dziećmi – 2 rodziny, z 3 przyjętymi dziećmi – 3 rodziny, z 4 i więcej przyjętymi dziećmi 18 rodzin. W rodzinach tych przebywało 129 dzieci.

Rodziny zastępcze zawodowe specjalistyczne

W 2023 r. funkcjonowało 5 rodzin zastępczych zawodowych specjalistycznych (w 2022 r. również 5), w których przebywało 12 dzieci, w tym z 1 przyjętym dzieckiem – 2, z 2 przyjętymi dziećmi – 1 rodzina, z 3 dziećmi - 1 rodzina, z 4 i więcej przyjętymi dziećmi – 1 rodzina.

Rodzinne Domy Dziecka

W 2023 roku funkcjonowało 13 rodzinnych domów dziecka (w 2022 r.- 12 domów), w tym z 4 - 8 przebywającymi dziećmi – 7 rodzinnych domów dziecka, z 9 i więcej – 6. W rodzinnych domach dziecka ogółem przebywało 118 dzieci.

Tabela nr 15. Liczba rodzin zastępczych w latach 2021 - 2022

Lp.	Typ rodziny zastępczej	2022 r.	2023 r.
		Liczba rodzin	Liczba rodzin
1.	Spokrewniona	811	844
2.	Niezawodowa	396	394
3.	Zawodowa	57	65
4.	Zawodowa pełniąca funkcję pogotowia rodzinnego	26	24
5.	Zawodowa specjalistyczna	5	5
6.	Rodzinne domy dziecka	12	13
Razem:		1 307	1 345

Źródło: Sprawozdanie rzeczowo-finansowe z wykonywania przez powiat zadań innych niż realizacja dodatku wychowawczego, dodatku do zryczałtowanej kwoty, o którym mowa w art. 115 ust. 2a ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, i dodatku w wysokości świadczenia wychowawczego, o którym mowa w art. 113a tej ustawy

Dominującą przyczyną umieszczenia dzieci w pieczy zastępczej są uzależnienia rodziców, bezradność w sprawach opiekuńczo – wychowawczych oraz pólsieroctwo. Kolejnymi znaczącymi przyczynami są: sieroctwo, długotrwała lub ciężka choroba co najmniej jednego rodzica oraz pobyt za granicą co najmniej jednego rodzica.

Koordynatorzy pieczy zastępczej

Do zadań koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej należy w szczególności:

- udzielanie pomocy rodzinom zastępczym i prowadzącym rodzinne domy dziecka w realizacji zadań, przygotowanie, we współpracy z asystentem rodziny i odpowiednio rodziną zastępczą lub prowadzącym rodzinny dom dziecka, planu pomocy dziecku;
- zapewnianie rodzinom zastępczym oraz prowadzącym rodzinne domy dziecka dostępu do specjalistycznej pomocy dla dzieci, w tym psychologicznej, reedukacyjnej i rehabilitacyjnej;
- zgłaszanie do ośrodków adopcyjnych informacji o dzieciach z uregulowaną sytuacją prawną, w celu poszukiwania dla nich rodzin przysposabiających;
- udzielanie wsparcia pełnoletnim wychowankom rodzinnych form pieczy zastępczej.

Koordynator rodzinnej pieczy zastępczej nie może mieć pod opieką więcej niż 15 rodzin zastępczych lub rodzinnych domów dziecka. W 2023 r. było zatrudnionych 93 koordynatorów pieczy zastępczej (w 2022 r. – 80). Pod opieką koordynatorów było 1 276 rodzin (2022 r. – 1 140).

3.2.2. Instytucjonalna piecza zastępcza

Placówki opiekuńczo - wychowawcze

W 2023 r. funkcjonowało 41 placówek opiekuńczo – wychowawczych (w tym 3 placówki prowadzone na zlecenie powiatu), w tym pełniących funkcję: socjalizacyjną – 34, interwencyjną – 5, rodzinną – 4 (w tym 3 placówki rodzinne prowadzone na zlecenie powiatu). Liczba miejsc w tych placówkach wynosiła 517, w tym:

- socjalizacyjna – 443 miejsc;
- interwencyjna – 42 miejsc;
- rodzinna – 32 miejsc (w tym 24 miejsca w placówkach prowadzonych na zlecenie powiatu).

W 2023 r. w placówkach przebywało ogółem 542 dzieci (w 2022 r. – 486 dzieci), natomiast w placówkach prowadzonych na zlecenie powiatu przebywało 23 dzieci.

Ocena i rekomendacje

Oceny zasobów pomocy społecznej dla poszczególnych powiatów za rok 2023 przygotowane zostały na podstawie danych z różnych źródeł, w celu analizowania i monitorowania występowania problemów społecznych oraz planowania działań aktywizujących poszczególne JST w obszarze usług społecznych. Stanowią także materiał poglądowy, mający ułatwić władzom powiatów podejmowanie decyzji związanych z planowaniem budżetu w zakresie polityki społecznej na kolejne lata. Po przeanalizowaniu wniosków końcowych zawartych w OZPS sporządzonych przez powiaty woj. Lubuskiego, zebrano poniżej najważniejsze rekomendacje:

- podnoszenie kwalifikacji zawodowych kadr PCPR-ów;
- utrzymanie przynajmniej na dotychczasowym poziomie funkcjonujących domów pomocy społecznej w związku z postępującym procesem starzenia się mieszkańców województwa lubuskiego; wskazuje się na potrzebę utrzymania doczasowego standardu i zwiększenia środków na prowadzenie;
- podjęcie działań zmierzających do utworzenia mieszkań treningowych i wspomaganych dla osób w sytuacji kryzysowej;
- poszerzenie oferty mieszkań i poradnictwa specjalistycznego dla usamodzielnianych wychowanków pieczy zastępczej i placówek opiekuńczo-wychowawczych;
- wskazuje się na brak wystarczającej liczby form rodzinnej pieczy zastępczej, dlatego niezbędne jest prowadzenie ciągłego naboru kandydatów, a także dalszy rozwój specjalistycznego poradnictwa dla osób sprawujących rodzinną pieczę zastępczą i dzieci w niej umieszczonych, potrzebę tę zgłaszają niemal wszystkie powiaty;
- należy zwiększyć środki finansowe na rodzinną pieczę zastępczą, tak aby przyczynić się do zwiększenia atrakcyjności rodzinnych form pieczy zastępczej i tym samym ułatwi pozyskiwanie nowych rodzin zastępczych;
- istnieje potrzeba organizowania szkoleń dla osób sprawujących rodzinną pieczę zastępczą i kandydatów na rodziny zastępcze;
- konieczne jest zwiększenie zatrudnienia koordynatorów pieczy zastępczej;
- podnoszenie kwalifikacji koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej oraz pracowników socjalnych w celu zwiększenia ich umiejętności wczesnego rozpoznawania sytuacji kryzysowych i możliwości ich rozwiązywania;

- dostrzega się potrzebę utworzenia i rozwoju ośrodków interwencji kryzysowej a także jednostek poradnictwa specjalistycznego, w tym poradnictwa rodzinnego, dla rodzin zagrożonych problemem przemocy domowej, rekomendowano nawiązanie współpracy z trzecim sektorem w celu realizacji tych zadań;
- zgłaszane są potrzeby zwiększenia zatrudnienia specjalistycznej kadry, tj. pedagogów, psychologów, psychiatrów dziecięcych i terapeutów rodzinnych, prawników oraz zapewnienia niezbędnych środków na szkolenie kadry; zwracają uwagę na specyfikę i trudność zawodu, który wykonują, wypalenie zawodowe i potrzebę przeprowadzania superwizji; zauważana jest również tendencja przekazywania coraz większej ilości zadań, co przekłada się na celowość zwiększenia środków na ich realizację;
- podniesienie wynagrodzeń dla pracowników pomocy społecznej oraz wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej;
- tworzenie zasobów instytucjonalnych pomocy społecznej w formie ośrodków wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi, środowiskowych domów samopomocy;
- środki PFRON są niewystarczające, wzrasta liczba osób ubiegających się o dofinansowanie do turnusów rehabilitacyjnych, zaopatrzenia w przedmioty ortopedyczne, środki pomocnicze i sprzęt rehabilitacyjny oraz likwidację barier architektonicznych, technicznych i w komunikowaniu się;
- wielokrotnie rekomendowano również potrzebę sięgania po zewnętrzne środki finansowe (projekty unijne, programy rządowe), aby szybko i kompleksowo odpowiadać na zgłaszane potrzeby.

IV. Zasoby samorządu województwa w zakresie polityki społecznej za 2023 r.

W województwie lubuskim zadania z zakresu polityki społecznej od 1 lipca 2012 r. realizuje Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Zielonej Górze. Realizacja zadań wynikających z „Wojewódzkiego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii na lata 2022 – 2030” pozostaje w kompetencjach Departamentu Infrastruktury Społecznej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Lubuskiego w Zielonej Górze oraz Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Zielonej Górze. W skład Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej wchodziły następujące komórki organizacyjne: Wydział Finansów, Wydział Polityki Społecznej, Wydział ds. Osób Niepełnosprawnych, Wydział Koordynacji Ekonomii

Społecznej (od 1.07.2023 r. Wydział Koordynacji Włączenia Społecznego), Ośrodek Adopcyjny w Zielonej Górze, Ośrodek Adopcyjny w Gorzowie Wlkp. oraz Zespół ds. Realizacji Projektów Strukturalnych.

4.1. Regionalne programy celowe.

Realizacja zadań z zakresu polityki społecznej wynika ze Strategii Polityki Społecznej Województwa Lubuskiego na lata 2021 – 2030 oraz wojewódzkich programów celowych. Określone w tych programach priorytety przedkładają się na podejmowane przez Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Zielonej Górze oraz Departament Infrastruktury Społecznej UMWL - przedsięwzięcia i działania na rzecz grupy osób zagrożonych wykluczeniem społecznym lub wykluczonych. W 2023 r. zadania te opierały się na następujących programach:

- Wojewódzki Program Pomocy Społecznej;
- Wojewódzki Program Wsparcia Rodziny i Systemu Pieczy Zastępczej;
- Program działań na rzecz rodzin wielodzietnych Lubuska Karta Dużej Rodziny;
- Wojewódzki Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie;
- Kierunki prorodzinnej polityki społecznej województwa lubuskiego;
- Wojewódzki Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii na lata 2022 – 2030;
- Wojewódzki Program wyrównywania szans osób niepełnosprawnych i przeciwdziałania ich wykluczeniu społecznemu oraz pomocy w realizacji zadań na rzecz zatrudniania osób niepełnosprawnych na lata 2021-2030;
- Wojewódzki Program na Rzecz Osób Starszych;
- Program współpracy Województwa Lubuskiego z organizacjami pozarządowymi w 2023 r.

Ponadto realizowane były projekty finansowane ze środków unijnych.

4.1.1. Wojewódzki Program Pomocy Społecznej.

Program określa wyzwania i założenia pomocy społecznej w stosunku do możliwości, zasobów i zdiagnozowanych potrzeb województwa lubuskiego. Przedstawia główne problemy społeczne, które dotyczą jego mieszkańców, wyznacza kierunki działań związanych z poprawą życia mieszkańców oraz zapobieganiem ich marginalizacji i wykluczeniu społecznemu. Działania w Programie skierowane są na osoby zagrożone wykluczeniem społecznym oraz wykluczone społecznie głównie osoby starsze, przewlekle chore, matki samotnie wychowujące dzieci i rodziny wielodzietne.

Realizacja Programu w 2023 roku dotyczyła wsparcia organizacji pozarządowych, działań promocyjnych i profilaktycznych, na które przeznaczono kwotę 85 319,48 zł ze środków własnych samorządu województwa, w tym z przeznaczeniem na:

- 1) dotacje dla organizacji pozarządowych – 50 000,00 zł;
- 2) organizację XXIV Lubuskiego Tygodnia Seniora, na kwotę 32 000,00 zł, z przeznaczeniem na usługę cateringową, występ teatralny, zakup nagród konkursowych i kwiatów;
- 3) obsługę Lubuskiej Rady Seniorów – 2 597,60 zł (zwrot kosztów podróży) oraz 721,88 zł na zakup artykułów spożywczych na potrzeby organizacji spotkań roboczych LSRS;
- 4) obsługę Lubuskiej Karty Seniora – wydano ogółem 515 kart.

Ze środków finansowych projektu „Lubuskie na rzecz rodzin” wydano 25 000,00 zł na organizację wydarzenia mikołajkowego dla dzieci z rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym, na zakup paczek mikołajkowych dla tychże dzieci wydatkowano kwotę 14.921,92 ze środków Urzędu Marszałkowskiego.

W 2023 roku przekazano środki finansowe na realizację siedmiu zadań publicznych przez organizacje pozarządowe w obszarze pomocy społecznej na łączną kwotę 50.000,00 zł, w trybie otwartego konkursu ofert. Dotacja została wykorzystana w całości. ROPS prowadzi stronę internetową www.rops.lubuskie.pl na której na bieżąco umieszcza informacje o organizowanych przez jednostkę eventach, kampaniach, akcjach społecznych i medialnych, konkursach, szkoleniach i innych wydarzeniach.

4.1.2. Wojewódzki Program Wspierania Rodziny i Systemu Pieczy Zastępczej.

Głównym celem Programu jest stworzenie systemowych rozwiązań wspierających rodzinę oraz rozwój pieczy zastępczej w województwie lubuskim. Jego realizacja zakłada podniesienie społecznej świadomości o znaczącej roli rodziny, wspieranie działań w obszarze pracy z rodziną oraz pomocy w opiece i wychowaniu dziecka, rozwój systemu rodzinnej pieczy zastępczej oraz zapewnienie środowiska rodzinnego dzieciom kwalifikowanym do przysposobienia. W 2023 roku samorząd województwa przeznaczył środki w kwocie 20 000,00 zł na wsparcie finansowe działań na rzecz rozwoju systemu rodzinnej pieczy zastępczej realizowanych przez podmioty III sektora. Na podstawie art.19a ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz.U. z 2023 r., poz. 571) tj. z pominięciem otwartego konkursu ofert na realizację zadań publicznych dofinansowano 2 organizacje pozarządowe.

4.1.3. Program działań na rzecz rodzin wielodzietnych Lubuska Karta Dużej Rodziny.

Program ma na celu promocję rodziny, w tym rodziny z trojgiem lub większą liczbą dzieci oraz jej zachęcanie do wspólnego spędzania czasu z wykorzystaniem dóbr i obiektów kultury, edukacji, sportu na terenie gmin województwa lubuskiego. Program Lubuskiej Karty Dużej Rodziny realizowany był we wszystkich instytucjach będących jednostkami organizacyjnymi Województwa Lubuskiego działających w sferze kultury, kultury fizycznej, sportu i rekreacji oraz edukacji. Udział w Programie zadeklarowały również podmioty publiczne i niepubliczne działające na terenie województwa w obszarze usług dla ludności. Od 1 stycznia do 31 grudnia 2023 r. wydano 132 egzemplarze Lubuskiej Karty Dużej Rodziny dla 25 rodzin wielodzietnych z terenu całego województwa.

4.1.4. Wojewódzki Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie.

Celem programu jest ograniczanie zjawiska przemocy w rodzinie oraz skutków stosowania przemocy. W ramach Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie w formie dotacji z budżetu państwa wydatkowano łącznie 110 072,92 zł. Powyższe środki zostały przekazane na realizację 4 kompleksowych szkoleń metodą interaktywno-warsztatową dla 80 osób, tj. przedstawicieli instytucji, które zajmują się przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie na kwotę w wysokości 95 150,00 zł oraz na zakup paczek mikołajkowych – 14 921,92 zł, dla dzieci z rodzin, w których występuje problem alkoholowy i przemoc.

Internetowa Platforma Informacyjna „Lubuska Niebieska Tarcza Wobec Przemocy”

W ramach działań dotyczących przeciwdziałania przemocy w rodzinie funkcjonuje „Lubuska Niebieska Tarcza wobec Przemocy”. Projekt prowadzony jest w formie portalu www.tarcza.lubuskie.pl, który pozwala na upowszechnienie kompleksowej, usystematyzowanej, syntetycznej i na bieżąco aktualizowanej wiedzy na temat funkcjonujących na terenie województwa lubuskiego form i zakresu instytucjonalnego przeciwdziałania przemocy w rodzinie, co wpływa na: poprawę koordynacji działań instytucji odpowiedzialnych za przeciwdziałanie przemocy, dotarcie do szerokiej grupy odbiorców - rodzin zagrożonych i doświadczających przemocy, uzyskiwanie przez osoby doświadczające przemocy lub zagrożone przemocą aktualnych informacji, a co za tym idzie, szybszej i bezpośredniej pomocy, ukazywanie innym podmiotom samorządowym możliwości wykorzystywania tego narzędzia do walki ze zjawiskiem przemocy. Liczba odsłon od początku istnienia portalu tj.: od listopada 2013 r.

do grudnia 2023 r., wyniosła ogółem 194 081, w tym w 2023 r. portal odwiedziło ogółem 3 792 użytkowników, w tym 6 338 odsłon. Liczba odbytych sesji w ubiegłym roku wyniosła 4 150, z których skorzystało 1 972 użytkowników pochodzących z Polski, Ukrainy, Wielkiej Brytanii, Niemiec, Chin, Rumunii i Stanów Zjednoczonych. Kontynuowano projekt „Prawo do życia w świecie bez przemocy”, którego Liderem był Terenowy Komitet Ochrony Praw Dziecka, a Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Zielonej Górze oraz Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej byli partnerami merytorycznymi. Projekt zakończono 30 września 2023 r.

4.1.5. Kierunki prorodzinnej polityki społecznej województwa lubuskiego.

W 2023 roku polityka społeczna prowadzona przez samorząd województwa ukierunkowana była na wspieranie rodziny w różnych obszarach jej funkcjonowania. W obszarze edukacji publicznej, instytucje i środowiska oświatowe podejmowały działania mające na celu wzmacnianie funkcji wychowawczo – opiekuńczej, poprzez rozwój poradnictwa i udzielanie specjalistycznej pomocy psychologiczno - pedagogicznej dzieciom i rodzicom w szkołach i placówkach publicznych. Ochrona zdrowia w dalszym ciągu stawała przed wyzwaniami związanymi z zapewnieniem bezpieczeństwa mieszkańcom województwa w dobie stanu pocovidowego. Realizowane programy miały na celu zmniejszenie zachorowalności na najpowszechniejsze i najbardziej dotkliwe schorzenia. Mimo ograniczeń finansowych dotyczących służbę zdrowia, kontynuowano istniejące i wdrażano nowe programy profilaktyki zdrowotnej, zwłaszcza w dziedzinach medycyny pracy i zdrowego stylu życia z zachowaniem reżimu sanitarnego. Prowadzone były programy profilaktyki w zakresie psychofizycznej kondycji ludności. Wraz z poprawą funkcjonowania systemu lekarzy rodzinnych poprawiał się stan opieki nad matką i dzieckiem. Działania w zakresie pomocy społecznej nakierowane były na realizację „Wojewódzkiego Programu Pomocy Społecznej”. Działania w zakresie rehabilitacji zawodowej i społecznej osób z niepełnosprawnościami oparte były na „Wojewódzkim Programie wyrównywania szans osób niepełnosprawnych i przeciwdziałania ich wykluczeniu społecznemu oraz pomocy w realizacji zadań na rzecz zatrudnienia osób niepełnosprawnych na lata 2021-2030”. Program powstał w odpowiedzi na potrzebę zapewnienia niepełnosprawnym mieszkańcom województwa lubuskiego podstawowych warunków do samodzielnego i czynnego uczestnictwa w życiu zawodowym i społecznym a także na poprawę warunków funkcjonowania w korzystaniu z instytucji publicznych i niepublicznych bez barier architektonicznych.

Działania w zakresie przeciwdziałania bezrobociu i aktywizacji lokalnego rynku pracy opierały się na realizacji Lubuskiego Planu Działań na Rzecz Zatrudnienia na 2023 rok. Podejmowano działania w trzech obszarach: miejsca pracy, kwalifikacji i wyrównywania szans. Stopa bezrobocia dla województwa lubuskiego na koniec 2023 roku osiągnęła poziom 4,3% (czyli była niższa od stopy bezrobocia w kraju, która wynosiła 5,1%). W ciągu 2023 roku odnotowano spadek liczby bezrobotnych w dziewięciu powiatach województwa lubuskiego. Wzrost liczby bezrobotnych w porównaniu do grudnia 2022 roku dotyczył powiatów: gorzowskiego ziemskiego, nowosolskiego, wschowskiego i zielonogórskiego grodzkiego. Natomiast w powiecie sulęcińskim liczba bezrobotnych nie uległa zmianie. Na koniec grudnia 2023 roku zarejestrowanych było blisko 15,4 tys. osób (o 346 osób mniej niż w roku poprzednim). Działania Województwa Lubuskiego ukierunkowane na wspieranie rodziny w różnych obszarach jej funkcjonowania były zgodne z kierunkami prorodzinnej polityki społecznej przyjętej przez Sejmik Województwa Lubuskiego. Obejmowały obszary i kierunki określone w uchwale. Za priorytetowe w regionalnej polityce społecznej należy uznać działania w zakresie profilaktyki społecznej i zdrowotnej, a także w zakresie tworzenia warunków do wszechstronnego rozwoju młodego pokolenia oraz do zachowywania i odzyskiwania samodzielności ekonomicznej przez rodziny. Działania wspierające rodzinę pozwalały bowiem łagodzić skutki niekorzystnych uwarunkowań ekonomicznych i społecznych. Zapobiegały marginalizacji społecznej grup najbardziej narażonych na czynniki dezintegrujące rodzinę.

4.1.6. Wojewódzki Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii na lata 2022 – 2030.

Na realizację zadań w 2023 roku w obszarze profilaktyki i przeciwdziałania alkoholizmowi w budżecie samorządu województwa lubuskiego przeznaczone zostały środki finansowe na łączną kwotę 170 847,00 zł, na którą składały się również środki pozostałe z 2022 roku, w kwocie 75 847,00 zł. W minionym roku wydatkowano łącznie kwotę 125 715,24 zł, z przeznaczeniem na:

- 1) dotacje celowe na wsparcie finansowe zadań publicznych zleconych organizacjom pozarządowym – 90 000,00 zł;
- 2) działania samorządu województwa lubuskiego w zakresie profilaktyki i przeciwdziałania alkoholizmowi – 20 793,32 zł, tj.:

- organizację seminarium na temat przeciwdziałania i rozwiązywania problemów alkoholowych – 5 716,70 zł;
 - organizację VI Lubuskiego Dnia Trzeźwości – 14 577,62 zł;
 - doposażenie placówki Stowarzyszenia Twoja Rodzina w Zielonej Górze na kwotę 499,00 zł;
- 3) działania samorządu województwa lubuskiego w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie – zorganizowanie wydarzenia mikołajkowego dla dzieci z rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym, w których występuje problem alkoholowy lub przemoc domowa.

Na realizację zadań w zakresie przeciwdziałania narkomanii z budżetu samorządu województwa lubuskiego wydatkowano łącznie kwotę 115 214,90 zł. Na dotacje celowe na dofinansowanie zadań publicznych do realizacji przez organizacje pozarządowe wydatkowano kwotę 75 000,00 zł.

Z kolei na działalność profilaktyczną samorządu województwa lubuskiego w zakresie przeciwdziałania narkomanii wydatkowano 40 214,90 zł, z przeznaczeniem na:

- wsparcie Komendy Wojewódzkiej Policji w Gorzowie Wlkp. poprzez zakup i przekazanie w formie darowizny urządzeń typu „DrugWipe 6S” do badania głównych grup narkotyków w ślinie – 11 948,04 zł;
- zorganizowanie konferencji pn. „Aktualne trendy w uzależnieniach i w pomocy osobom uzależnionym” – 14 100,00 zł;
- przeprowadzenie kampanii pn.: „Stop uzależnieniom” podczas Pikniku Zdrowia i Profilaktyki w Bytomiu Odrzańskim - zakup materiałów edukacyjno-promocyjnych – 1 490,78 zł;
- zorganizowanie warsztatu pn. „Wyzwania w pracy z osobami uzależnionymi w doświadczeniu instytucji ochrony zdrowia” – 2 400,00 zł;
- zorganizowanie prelekcji na temat uzależnień wśród seniorów – 500,00 zł;
- obsługę zadań merytorycznych w obszarze przeciwdziałania narkomanii – 9 776,08 zł.

4.1.7. Wojewódzki Program wyrównywania szans osób niepełnosprawnych i przeciwdziałania ich wykluczeniu społecznemu oraz pomocy w realizacji zadań na rzecz zatrudnienia osób niepełnosprawnych na lata 2021 - 2030.

Wojewódzki Program powstał w odpowiedzi na potrzebę zapewnienia niepełnosprawnym mieszkańcom województwa lubuskiego podstawowych warunków do samodzielnego i czynnego uczestnictwa w życiu zawodowym i społecznym. Program ma na celu identyfikację problemów osób niepełnosprawnych, a także ich integrację społeczną i zawodową. Realizacja Programu opiera się w głównej mierze na współpracy z jednostkami samorządu terytorialnego, instytucjami działającymi na rzecz osób niepełnosprawnych, a także organizacjami pozarządowymi.

Zarząd Województwa Lubuskiego w 2023 r. na realizację 14 zadań z zakresu rehabilitacji zawodowej społecznej osób niepełnosprawnych zlecających fundacjom oraz organizacjom pozarządowym związanych z polityką prorodziną, przekazał:

- w ramach I otwartego konkursu ofert ze środków PFRON kwotę: 94 100,00 zł na realizację 6 zadań.
- w ramach trybu pozakonkursowego (tzw. „Mały grant”) ze środków pochodzących z budżetu województwa lubuskiego kwotę: 78 890,00 zł na realizację 8 zadań.

Niniejsze środki przeznaczone były w głównej mierze na organizację warsztatów, szkoleń oraz kursów dla członków rodzin osób z niepełnosprawnościami, a także opiekunów zaangażowanych w proces rehabilitacji zawodowej lub społecznej osób z niepełnosprawnościami, z uwzględnieniem procesów integracji osób niepełnosprawnych w najbliższym środowisku i społeczności lokalnej. Dofinansowano również wiele działań, mających na celu integrację środowiska osób z niepełnosprawnościami oraz ich rodzin (imprezy integracyjne, wyjazdy rekreacyjno-rehabilitacyjne, Mikołajki). Ponadto, działające w Szprotawie i w Kamieniu Wielkim zakłady aktywności zawodowej, wypełniły istniejącą w naszym województwie lukę w systemie wsparcia osób niepełnosprawnych i ich rodzin, dając osobom niepełnosprawnym możliwość przejścia z warsztatów terapii zajęciowej, do kolejnego etapu życia, którym jest zatrudnienie. To wszystko stworzyło tym osobom szansę na rehabilitację zawodową i społeczną, przygotowując ich do funkcjonowania na otwartym rynku pracy oraz wspierając w realizacji aktywnego życia. Działania te mają ogromny wpływ na poprawę warunków życia osób niepełnosprawnych i ich rodzin. Ww. zakłady aktywności zawodowej zatrudniają łącznie 56 osób w tym:

- Szprotawski Zakład Aktywności Zawodowej zatrudnia 21 osób niepełnosprawnych oraz 8 osób, które stanowią personel tego zakładu;
- Zakład Aktywności Zawodowej w Kamieniu Wielkim zatrudnia 21 osób niepełnosprawnych i 6 osób, które stanowią personel tego zakładu.

W 2023 roku na działanie ww. zakładów udzielono dofinansowania na łączną kwotę 1 474 200,00 zł w tym:

- kwota pochodząca ze środków PFRON wyniosła: 1 344 000,00 zł;
- kwota pochodząca ze środków budżetu województwa wyniosła: 130 200,00 zł.

Ponadto w 2022 roku podpisano umowę z Fundacją Na rzecz Wsparcia Osób Niepełnosprawnych „Apollo” z siedzibą w Gorzowie Wlkp. na utworzenie trzeciego zakładu aktywności zawodowej w naszym województwie, którego siedziba będzie mieściła się w Gorzowie Wlkp. Ze względu na ograniczone środki, proces inwestycyjny został podzielony wstępnie na 3 lata, jednak w 2023 roku wydłużono go do 4 lat – 2022-2025. Przyznane na ten cel dofinansowanie wynosiło:

- w roku 2022 przyznano ze środków PFRON kwotę 84 000,00 zł;
- w roku 2023 podpisano aneks do umowy i przyznano dofinansowanie uzupełniające ze środków PFRON w wysokości 800 000,00 zł.

Istotną formą wsparcia polityki prorodzinnej związanej z osobami niepełnosprawnymi jest prowadzenie działań, które mają na celu likwidację barier architektonicznych poprzez dofinansowanie robót budowlanych w obiektach służących rehabilitacji, w związku z potrzebami osób niepełnosprawnych, z wyjątkiem rozbiórki tych obiektów. Zarząd Województwa Lubuskiego w 2023 r. udzielił ze środków PFRON dofinansowania dla 15 wnioskodawców na łączną kwotę 2 700.000,00 zł. Udzielone dofinansowanie miało na celu poprawę dostępności do infrastruktury medycznej i edukacyjno-terapeutycznej na terenie województwa. Dostępność do budynków, likwidacja istniejących barier jest bardzo istotna w codziennym funkcjonowaniu osób niepełnosprawnych i ich rodzin. Likwidacja w/w barier architektonicznych wpłynęła na poprawę sytuacji rodzin i osób z niepełnosprawnościami w zakresie dostępu do infrastruktury rehabilitacyjnej, zmniejszenie liczby ograniczeń architektonicznych, urbanistycznych, komunikacyjnych oraz trudności w komunikowaniu się.

Ponadto, Zarząd Województwa Lubuskiego w 2023 r. udzielił ze środków budżetu wsparcia na realizację zadań publicznych w obszarze działalności na rzecz osób niepełnosprawnych, polegającego na dofinansowaniu inwestycji na rzecz osób z autyzmem i Zespołem Aspergera na kwotę 2 000.000,00 zł. Dotację otrzymały:

- Fundacja Generado, która zrealizowała zadanie pn.: „Budynek B – Zakład Aktywności Zawodowej - etap II” – kwota 1 000.000,00 zł;
- Stowarzyszenie na Rzecz Osób z Autyzmem, które realizowało zadanie pn.: „Remont i dostosowanie infrastruktury budynku do potrzeb edukacyjnych i rehabilitacyjnych wychowanków Ośrodka Rewalidacyjno- Edukacyjno- Wychowawczego dla Dzieci i Młodzieży z Autyzmem w Gorzowie Wlkp.” – kwota 1.000.000,00 zł.

Fundacja Generado poprzez realizację zadania w Sulechowie przy ul. Czereśniowej przyczyniła się do powstania infrastruktury do prowadzenia wsparcia rodzin osób z autyzmem m.in. w obszarze aktywizacji zawodowej. Beneficjentami powstania budynku będą mieszkańcy naszego regionu - województwa lubuskiego: dzieci, młodzież i dorośli – osoby z autyzmem i zespołem Aspergera, jak również ich rodzice i opiekunowie. Powstanie budynku będzie rzutować na dalsze działania organizacji w obszarze tworzenia miejsc pracy dla osób z zaburzeniami.

Stowarzyszenie na Rzecz Osób z Autyzmem w Gorzowie Wlkp. realizując zadanie w budynku przy ul. Franciszka Walczaka 25 przyczynia się do rozwoju społecznego regionu w zakresie rehabilitacji i rozwoju dzieci i młodzieży z autyzmem pod względem terapeutycznym, edukacyjnym oraz wychowawczym. W ramach opisywanego zadania zakończono I etap przystosowania obiektu do działania jako Ośrodek Rewalidacyjno- Edukacyjno- Wychowawczy dla Dzieci i Młodzieży z Autyzmem w Gorzowie Wlkp., co otwiera drogę do dalszych prac przystosowawczych.

4.1.8. Wojewódzki Program na rzecz Osób Starszych.

W 2023 roku realizowane były wszystkie cele główne Programu tj.: poprawa jakości i dostępności usług medycznych, przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu osób starszych i ich rodzin, wzrost aktywności zawodowej osób starszych, zapobieganie przemocy i dyskryminacji wobec osób starszych. W ochronie zdrowia kontynuowano istniejące i wdrażano nowe programy profilaktyki zdrowotnej dla seniorów. Realizowane programy miały na celu zmniejszenie zachorowalności osób starszych. Również instytucje kultury podległe samorządowi województwa stanęły na wysokości zadania, dostosowując swoją działalność poprzez użycie nowych technologii

do zaspokojenia potrzeb osób starszych. Lubuska Policja podejmowała inicjatywy, które miały na celu ochronę seniorów przed przestępstwami, np. wyłudzenia pieniędzy, danych osobowych itp. Lubuska Rada Seniorów diagnozowała bieżące problemy i potrzeby seniorów. W 2023 roku wydano 515 Lubuskich Kart Seniora, uprawniających seniorów do zniżek i ulg w różnych aspektach życia społecznego.

4.1.9. Inne projekty realizowane w ramach środków unijnych.

Projekt pn. EFEKT SYNERGII - koordynacja lubuskiego włączenia społecznego”

1 lipca 2023 roku Wydział Koordynacji Włączenia Społecznego rozpoczął realizację projektu pn. „EFEKT SYNERGII - koordynacja lubuskiego włączenia społecznego” współfinansowanego ze środków EFS Plus, w ramach FERS 2021-2027 działanie 04.13 Wysokiej jakości system włączenia społecznego, okres realizacji projektu: od 01.07.2023 r. do 31.12.2028 r. Projekt koordynacyjny składa się z następujących zadań:

Zadanie 1. Badania monitoring

Zadanie 2. Podnoszenie kompetencji kadr JST i podmiotów działających na rzecz włączenia społecznego – szkolenia

Zadanie 3. Włączenie społeczne w obszarze usług społecznych - centra usług społecznych

Zadanie 4. Włączenie społeczne w obszarze ekonomii społecznej

Zadanie 5. Włączenie społeczne w obszarze aktywnej integracji

Zadanie 6. Włączenie społeczne w obszarze rodziny i pieczy zastępczej. Więzi rodzinne

Zadanie 7. Kreowanie regionalnych polityk i zwiększanie świadomości społecznej

Zadanie 8. Wspieranie i inicjowanie nowych rozwiązań w zakresie polityki społecznej

W 2023 roku odbyły się dwa posiedzenia Regionalnego Komitetu Rozwoju Ekonomii Społecznej Województwa Lubuskiego. Podczas posiedzeń poruszano tematy dotyczące usług społecznych, deinstytucjonalizacji.

Przeprowadzono VIII edycję konkursu „Lubuski Włócznik. Lider Biznesu Społecznego”, w ramach którego przyznano nagrody w czterech kategoriach: Lider Przedsiębiorczości Społecznej, Lider Reintegracji, Lider Inicjatyw Lokalnych, Urząd Przyjazny Podmiotom Ekonomii Społecznej.

W ramach działania związanego z aktywną integracją w 2023 roku odbyły się dwa spotkania dotyczące koordynacji sieci PES reintegracyjnych, podczas których przedstawiono główne zadania jakie będą podejmowane w ramach nowego projektu

oraz omawiano kwestie związane z koncepcją realizacji projektów z obszaru aktywizacji społeczno-zawodowej realizowanej przez podmioty reintegracyjne w ramach wymiaru terytorialnego.

Przygotowano Regionalny Plan Rozwoju Usług Społecznych i Deinstytucjonalizacji dla województwa lubuskiego na lata 2023-2026. Dokument został przyjęty uchwałą nr 352/4962/23 Zarządu Województwa Lubuskiego z dnia 29 sierpnia 2023 r. Zebrano dane oraz przygotowano Raport z monitoringu Lubuskiego Programu Rozwoju Ekonomii Społecznej za rok 2023. Raport wskazuje na wysoki poziom realizacji większości zadań zapisanych w Programie.

W czerwcu 2023 roku zakończono realizację projektu pn. „Zielone gospodarstwa opiekuńcze”. W jego ramach powstały 3 gospodarstwa opiekuńcze (GO), w gminach: Trzciel, Świebodzin, Nowa Sól. Gospodarstwa opiekuńcze to innowacyjna forma wsparcia osób starszych oraz osób z niepełnosprawnościami zamieszkujących tereny wiejskie. Każde z trzech gospodarstw zapewniało opiekę 8 osobom. Podopieczni korzystają ze wsparcia i zajęć 5 dni w tygodniu przez 8 godzin dziennie (wliczając czas zorganizowanego dojazdu). Realizacja działań w ramach projektu rozwinęła opiekę prowadzoną w małych grupach, która pozwoliła na objęcie uczestników kompleksowym, a zarazem indywidualnym wsparciem. Po zakończeniu projektu, gospodarstwa opiekuńczego kontynuowały swoją działalność. Finansowanie gospodarstw w Jordanowie i Jasieńcu przejęły odpowiednio gmina Świebodzin i gmina Trzciel.

Projekt „Kooperacja – efektywna i skuteczna”

Celem projektu było wypracowanie i wdrożenie modelu kooperacji pomiędzy instytucjami pomocy i integracji społecznej a podmiotami innych polityk sektorowych dla gmin miejsko-wiejskich, popularyzacja deinstytucjonalizacji (DI) oraz centrów usług społecznych (CUS) w ramach Makroregionu II obejmującego województwa zachodniopomorskie, pomorskie, kujawsko-pomorskie, wielkopolskie, warmińsko-mazurskie i lubuskie. Projekt zakończył się 30.11.2023 roku. Projekt przyczynił się do realizacji celu szczegółowego nr 2 POWER: Wzmocnienie potencjału instytucji działających na rzecz włączenia społecznego poprzez:

- utworzenie modelu kooperacji/sieci współpracy podmiotów instytucji pomocy i integracji społecznej z podmiotami innych polityk sektorowych jak: edukacja, zdrowie, kultura, sport, sądownictwo i policja i wprowadzenie nowego profilu usług opartego o wzajemną współpracę i wykorzystanie potencjału tych instytucji

w działaniach na rzecz włączenia społecznego osób/rodzin. Model polegający na wypracowaniu i wzmocnieniu mechanizmów współpracy różnych podmiotów ma doprowadzić w konsekwencji do komplementarnego podejścia do świadczenia usług na rzecz włączenia społecznego,

- podjęcie działań minimalizujących w jak największym stopniu skutki COVID-19 oraz ograniczających rozprzestrzenianie się wirusa na terenie woj. tworzących partnerstwo w okresie trwania pandemii jak również zabezpieczenie instytucji w przypadku nawrotu epidemii w przyszłości. Wsparcie skierowane w okresie trwania pandemii pozwoliło na zapewnienie właściwego poziomu pracy wybranych instytucji,
- popularyzację CUS oraz upowszechnienie procesu DI.

W roku 2023 r. odbyły się cztery edycje szkoleń kompetencyjnych, realizowanych zgodnie z wymogami rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 30 marca 2020 roku w sprawie szkoleń dla pracowników centrów usług społecznych. Szkolenia odbywały się w formule zdalnej w zakresie 3 modułów:

- Moduł I: Zarządzanie i organizacja usług społecznych (60 h dydaktycznych);
- Moduł II: Opracowanie i realizacja indywidualnych planów usług społecznych (52 h dydaktyczne);
- Moduł III: Organizacja społeczności lokalnej (57 h dydaktycznych).

Szkolenie ukończyło 67 pracowników ośrodków pomocy społecznej z terenu województwa.

W czerwcu 2023 r. zorganizowano i przeprowadzono dwudniowe spotkanie pn.: „Usługi – nowe perspektywy”, podczas którego przedstawiono koncepcję centrów usług społecznych i deinstytucjonalizacji. Celem organizowanego wydarzenia było wsparcie i upowszechnianie procesu przejścia od opieki instytucjonalnej do usług świadczonych w środowisku lokalnym.

W okresie od marca do września 2023 r., w wymiarze 520 godzin, odbyła się grupowa i indywidualna superwizja pracy socjalnej. Ze wsparcia skorzystało 157 pracowników z 16 ośrodków pomocy społecznej. W III i IV kwartale 2023r. zrealizowane zostało szkolenie dla osób świadczących bezpośrednio usługi społeczne – część teoretyczną oraz praktyczną ukończyło 20 osób. Dla ośrodków pomocy społecznej, które planują przekształcenie się lub utworzenie CUS, zorganizowano doradztwo specjalistyczne w wymiarze 72 godzin. Zakres doradztwa obejmował zagadnienia związane m.in.: z tworzeniem i funkcjonowaniem CUS, a także zlecaniem usług społecznych.

W ramach realizacji projektu w Zielonej Górze odbyło się dwudniowe spotkanie pn.: „Usługi – nowe perspektywy”. Podczas spotkania zostały podsumowane działania diagnostyczne, omówiono koncepcję centrów usług społecznych oraz poruszano zagadnienia związane z deinstytucjonalizacją. Realizatorzy usług społecznych z naszego regionu (w tym organizacje pozarządowe) zaprezentowali dobre praktyki w kontekście oferowanych usług społecznych, następnie uczestniczyli w panelu dyskusyjnym odpowiadając również na pojawiające się pytania uczestników spotkania.

Projekt „Otwórz się na (po)moc”

Projekt „Otwórz się na (po)moc” był współfinansowany ze środków EFS w ramach RPO Lubuskie 2020 i został zakończony 30.06.2023 r. Celem projektu było zapewnienie osobom i rodzinom zagrożonym ubóstwem lub wykluczeniem społecznym dostępu do specjalistycznego wsparcia. Odbywało się to w trzech Punktach Interdyscyplinarnego Wsparcia, usytuowanych w Świebodzinie, Słubicach i Strzelcach Krajeńskich. Świadczone były usługi psychoterapii indywidualnej i rodzinnej, terapii uzależnień, poradnictwa prawnego, szkoły dla rodziców i wychowawców oraz wsparcia psychologicznego. W trakcie trwania projektu tj. od 1.07.2020 r. do 30.06.2023 r. z pomocy skorzystało 832 osoby.

W 2023 r. zorganizowano 35 warsztatów teatralnych w 5 miejscowościach województwa (Świebodzin, Słubice, Dobiegniew, Gorzów Wlkp., Sulechów) zakończonych stworzeniem 5 słuchowisk z wierszami Jana Brzechwy oraz udziałem ponad 300 dzieci polskich i ukraińskich w spektaklu „Pchła Szachrajka”. Przeprowadzono warsztaty typu socjoterapeutycznego dla dzieci polskich i ukraińskich w Gorzowie Wlkp. i Czerwieńsku.

Wydano bajkę terapeutyczną „Księżycowe nadzieje” w języku polskim (wersja drukowana, elektroniczna i audio) oraz ukraińskim (wersja drukowana i elektroniczna). Przeprowadzono zajęcia z wykorzystaniem narzędzi arteterapii w oparciu o bajkę „Księżycowe nadzieje” w Gorzowskim Teatrze oraz Muzeum Lubuskim w Gorzowie Wlkp.

„Lubuskie na rzecz rodzin”

Projekt „Lubuskie na rzecz rodzin”, który jest realizowany od 01.08.2023 r. do 30.10.2027 r. w partnerstwie z Fundacją na rzecz Collegium Polonicum, współfinansowany ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego Plus w ramach Programu Fundusze Europejskie dla Lubuskiego 2021-2027. Partner realizuje wsparcie specjalistyczne (terapeutyczne) dla mieszkańców 5 powiatów

województwa lubuskiego (krośnieńskiego, żarskiego, żagańskiego, nowosolskiego i wschowskiego) za pośrednictwem 4 punktów oraz jednego Centrum Wsparcia Rodziny. Wartość dofinansowania dla partnera w ramach projektu – 1 803.400,28 zł.

Celem projektu jest zapewnienie mieszkańcom województwa dostępu do specjalistycznego wsparcia w formie terapii rodzinnej, wsparcia psychologicznego, zajęć typu socjoterapeutycznego, integracji sensorycznej, arteterapii, warsztatów dla dzieci i młodzieży oraz rodziców, szkoła dla rodziców i wychowawców. Optymalnym rozwiązaniem będzie utworzenie horyzontalno – wertykalnego wsparcia, zarówno na poziomie realizatorów usług, jak i ich odbiorców. Docelową bazą będzie uruchomienie 10 punktów wsparcia w powiatach oraz 2 Centrach Wsparcia Rodziny. W 2023 r. odbyły się zajęcia typu socjoterapeutycznego, treningi umiejętności społecznych, wsparcie psychologiczne i psychoterapeutyczne dla mieszkańców Słubic, Strzelec Krajeńskich, Czerwieńska oraz Gorzowa Wlkp. W Gorzowskim Teatrze odbyły się „Mikołajki”, w których wzięło udział 360 dzieci.

Projekt „Partnerstwo dla Rodziny”

Projekt realizowany był przez Województwo Wielkopolskie/ROPS w Poznaniu, wspólnie z partnerami projektu: Województwem Zachodniopomorskim/ROPS w Szczecinie, Województwem Lubuskim/ROPS w Zielonej Górze, Województwem Pomorskim/ROPS w Gdańsku, w okresie od 01.10.2019 roku do 30.06.2023 roku na terenie województw: lubuskiego, pomorskiego, warmińsko-mazurskiego, wielkopolskiego i zachodniopomorskiego (tj. na obszarze makroregionu północno-zachodniego). Celem projektu było objęcie wsparciem, w tym podniesienie kompetencji i profesjonalizacja działań pracowników/osób i przedstawicieli instytucji zaangażowanych w realizację zadań wynikających z ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej oraz służb zaangażowanych w realizację ww. ustawy. W roku 2023 odbyły się 4 szkolenia 2-dniowe, w których udział wzięło 80 osób. Uczestnikami szkoleń byli pracownicy instytucji zaangażowanych w realizację zadań z zakresu wspierania rodziny i pieczy zastępczej: kadra kierownicza i pracownicy ośrodków pomocy społecznej, powiatowych centrów pomocy rodzinie, pracownicy pozostałych instytucji pomocy i integracji społecznej w województwie lubuskim (np. asystenci rodziny, rodziny zastępcze i pomocowe, prowadzący rodzinne domy dziecka, dyrektorzy placówek opiekuńczo-wychowawczych), organizacji pozarządowych realizujących działania w obszarze pomocy i integracji społecznej, przedstawiciele wymiaru sprawiedliwości (sędziowie, kuratorzy), przedstawiciele

oświaty (m.in. pedagodzy i psychologzy), przedstawiciele zdrowia (lekarze, pielęgniarki) lub inne służby pracujące z dziećmi.

Ponadto ROPS w 2023 r. realizował następujące projekty partnerskie wspólnie z podmiotami Programu:

- **„Prawo do życia w świecie bez przemocy”**, gdzie Liderem był Terenowy Komitet Ochrony Praw Dziecka (od roku 2023 zmiana nazwy na Stowarzyszenie Twoja Rodzina), a Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Zielonej Górze oraz Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej byli partnerami merytorycznymi. Projekt był realizowany od 31 grudnia 2021 do września 2023 w ramach Programu Aktywni Obywatele – Fundusz Regionalny, finansowany ze środków Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego i Norweskiego Mechanizmu Finansowego.

V. Zadania zlecone samorządu województwa lubuskiego z zakresu administracji rządowej w 2022 r.

5.1. Działalność Ośrodków Adopcyjnych na terenie województwa lubuskiego.

Na terenie województwa lubuskiego funkcjonują trzy ośrodki adopcyjne. Jeden niepubliczny prowadzony przez Lubuski Ruch na Rzecz Kobiet i Rodziny „Żar” w Żarach i dwa publiczne: Ośrodek Adopcyjny w Zielonej Górze oraz Ośrodek Adopcyjny w Gorzowie Wlkp., które funkcjonują w strukturze Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Zielonej Górze.

Szkolenia.

W okresie sprawozdawczym publiczne ośrodki adopcyjne przeprowadziły 3 szkolenia dla kandydatów do przysposobienia. Szkolenia prowadzone według programu zatwierdzonego przez Ministra Rodziny i Polityki Społecznej. Program określa cele szkolenia, czas trwania oraz metody i formy pracy dydaktycznej z kandydatami na rodziców adopcyjnych, zapewniając aktywny udział jego uczestników.

Tabela nr 16. Liczba szkoleń dla kandydatów do przysposobienia i liczba przeszkolonych osób.

Nazwa zadania	Jednostka miary	Ośrodek Adopcyjny w Zielonej Górze (ROPS)	Ośrodek Adopcyjny w Gorzowie Wlkp. (ROPS)	Niepubliczny Ośrodek Adopcyjny „Żar” w Żarach

Liczba przeprowadzonych szkoleń dla kandydatów	szkolenie	2	3	1
Liczba osób przeszkolonych, w tym oboje małżonków oraz osoby przyspasabiające niepozostające w związku małżeńskim	osoby	18	24	14

Źródło: Opracowanie własne ROPS

Przysposobienia dziecka.

Ośrodki Adopcyjne prowadząc procedurę związaną z kwalifikacją osób zgłaszających gotowość do przysposobienia dziecka kierują się zasadą, iż przysposobienie może nastąpić jedynie dla dobra dziecka przysposabianego.

Tabela nr 17. Liczba dzieci kwalifikowanych do przysposobienia i przysposobionych.

Nazwa zadania	Ośrodek Adopcyjny w Zielonej Górze (ROPS)	Ośrodek Adopcyjny w Gorzowie Wlkp. (ROPS)	Niepubliczny Ośrodek Adopcyjny „Żar” w Żarach
Kwalifikacja dziecka do przysposobienia	34	42	56
Dzieci, w stosunku do których złożono wnioski o przysposobienie do sądu	12	26	17
Dzieci przysposobione w przysposobieniu krajowym	31	39	39
Dzieci przysposobione w przysposobieniu międzynarodowym	0	0	0

Źródło: Opracowanie własne ROPS

Łącznie w 2023 roku przeprowadzono 109 adopcji w przysposobieniu krajowym. Nie orzeczono żadnej adopcji w przysposobieniu międzynarodowym.

Wojewódzki Bank Danych

Od roku 2010 ośrodkiem pełniącym funkcję prowadzenia Wojewódzkiego Banku Danych o dzieciach z terenu województwa lubuskiego jest Ośrodek Adopcyjny w Gorzowie Wlkp. Z ośrodków lokalnych do Wojewódzkiego Banku Danych

w Gorzowie Wlkp. zarejestrowano 48 kart dzieci, z tego 25 kart z Ośrodka Adopcyjnego w Zielonej Górze oraz 23 karty z Ośrodka Adopcyjnego w Gorzowie Wlkp. Bank rozesłał 48 kart dzieci do ośrodków adopcyjnych, prowadzących Wojewódzki Bank Danych w celu poszukiwania rodzin na terenie kraju. Po upływie okresu poszukiwania rodziny na terenie kraju, 30 kart zostało wysłanych do Centralnego Banku Danych w Warszawie.

Do Wojewódzkiego Banku Danych w województwie lubuskim zostało zgłoszonych 757 kart dzieci z całej Polski i taka sama ilość została przesłana do ośrodków lokalnych w województwie lubuskim.

Inne realizowane zadania

Ośrodki adopcyjne realizują nie tylko zadania dotyczące postępowania adopcyjnego i organizowania szkoleń dla kandydatów do przysposobienia dziecka, ale również zadania, między innymi w zakresie:

- współpracy z asystentem rodziny, z rodziną zastępczą oraz prowadzącym rodzinny dom dziecka, z organizatorami rodzinnej pieczy zastępczej;
- udziału w konsultacji w zakresie oceny sytuacji dziecka umieszczonego w rodzinnej pieczy zastępczej i w posiedzeniach zespołów ds. oceny sytuacji dziecka umieszczonego w instytucjonalnej pieczy zastępczej;
- zapewnienia pomocy psychologicznej kobietom w ciąży oraz pacjentkom oddziałów ginekologiczno-położniczych, które sygnalizują zamiar pozostawienia dziecka bezpośrednio po urodzeniu;
- promowanie idei adopcji, w tym poszukiwanie kandydatów do przysposobienia dziecka;
- prowadzenia szkoleń dla kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej lub prowadzenia rodzinnego domu dziecka oraz szkoleń dla kandydatów do pełnienia funkcji dyrektora placówki opiekuńczo-wychowawczej typu rodzinnego.

Tabela nr 18. Zadania realizowane przez ośrodki adopcyjne

Nazwa zadania	Ośrodek Adopcyjny w Zielonej Górze (ROPS)	Ośrodek Adopcyjny w Gorzowie Wlkp. (ROPS)	Niepubliczny Ośrodek Adopcyjny „Żar” w Żarach
Wsparcie psychologiczno-pedagogiczne	2 773	3 471	200
Wsparcie psychologiczno-	152	181	121

pedagogiczne w postępowaniu postadopcyjnym			
Posiedzenia w sprawie okresowej oceny sytuacji dziecka	150	226	22
Dzieci, których sprawy były przedmiotem posiedzeń	165	309	32

Źródło: Opracowanie własne ROPS

Promocja idei adopcji.

• Zielona Góra

- prowadzenie strony internetowej Ośrodka oraz Fanpage'a na Facebooku;
- promowanie idei adopcji podczas Pikniku Zdrowia i Profilaktyki w Babimoście;
- pracownicy Ośrodka podnosili swoje kompetencje zawodowe poprzez uczestnictwo w Ogólnopolskiej Konferencji Psychologii Klinicznej Dzieci i Młodzieży zorganizowanej przez Uniwersytet Zielonogórski, Konferencji „Spektrum Płodowych Zaburzeń Poalkoholowych (FASD) – bagaż na całe życie” oraz Konferencji „Współpraca służb społecznych i wymiaru sprawiedliwości w kontekście dobra dziecka”;
- w ramach wsparcia postadopcyjnego oraz promocji idei adopcji Ośrodek zorganizował konkurs mikołajkowy poprzez Fanpage`a, którego finałem było Spotkanie Mikołajkowe dla rodzin adopcyjnych w siedzibie Ośrodka;
- w ramach współpracy z jednostkami organizacyjnymi pomocy społecznej oraz jednostkami wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej z terenu działania Ośrodka odbyło się spotkanie z dyrektorami powiatowych centrów pomocy rodzinie i Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Zielonej Górze w sprawach nowelizacji ustawy o wspieraniu rodziny i systemu pieczy zastępczej oraz prowadzenia procedur przysposobienia i kwalifikowania dzieci do przysposobienia;
- w ramach współpracy z Uniwersytetem Zielonogórskim przeprowadzono spotkanie dla studentów trzeciego roku prawa na temat specyfiki działalności ośrodka adopcyjnego oraz problematyki dzieci zgłaszanych do przysposobienia;
- pracownicy Ośrodka uczestniczyli w superwizji swojej pracy.

• Gorzów Wlkp.

- promowanie idei adopcji poprzez prowadzenie strony internetowej i Fanpage`a na Facebooku;

- udział w Lubuskim Pikniku Zdrowia i Profilaktyki w Gorzowie Wlkp.;
 - organizacja Pikniku Rodzin Adopcyjnych;
 - organizacja Mikołajek dla dzieci i rodzin adopcyjnych;
 - współorganizacja Dnia Rodzicielstwa Zastępczego;
 - współorganizacja warsztatów teatralnych dla rodzin adopcyjnych;
 - prezentacja działalności Ośrodka Adopcyjnego podczas konferencji pt. „Usługi – nowe perspektywy”,
 - udział w Radzie użytkowników Systemu Adopcja;
 - udział w pracownikach Ośrodka w szkoleniach i konferencjach:
 - „Rozwój i psychologia dziecka”, „Dzieci cudzoziemskie w pieczy zastępczej”,
 - „Dam Radę! Jestem z Ciebie dumny metoda Kids`Skills”, „Spektrum Płodowych Zaburzeń Poalkoholowych (FASD) – bagaż na całe życie”, „Współpraca służb społecznych i wymiaru sprawiedliwości w kontekście dobra dziecka”;
 - pracownicy Ośrodka uczestniczyli w superwizji swojej pracy;
 - organizacja spotkania z dyrektorami jednostek organizacyjnych pomocy społecznej oraz wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej z terenu działania Ośrodka w sprawach nowelizacji ustawy o wspieraniu rodziny i systemu pieczy zastępczej oraz prowadzenia procedur przysposobienia i kwalifikowania dzieci do przysposobienia;
 - spotkanie z koordynatorami rodzinnej pieczy zastępczej z powiatu gorzowskiego w celu omówienia zasad współpracy;
 - organizacja spotkania z dyrektorami powiatowych centrów pomocy rodzinie z terenu działań Ośrodka w celu omówienia prowadzenia procedur adopcyjnych oraz dochowanie tajemnicy adopcji.
- Żary
 - prowadzenie strony internetowej, promocja ośrodka w mediach społecznościowych Facebook;
 - promowanie idei adopcji poprzez media lokalne.

Ośrodki Adopcyjne przeprowadziły 109 adopcji i przeszkoliły 56 kandydatów na rodziny adopcyjne. Realizowane zadania zmierzały do zapewnienia każdemu dziecku stabilnego, trwałego i rodzinnego środowiska wychowawczego. Specjaliści z ośrodków adopcyjnych służyli pomocą, zarówno rodzinom chcącym przysposobić

dziecko, jak i tym, którzy dziecko adoptowali. Działania zarówno Ośrodków Adopcyjnych jak i Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej zmierzały do promowania rozwiązań wspierających rodziny naturalne oraz inspirowania środowisk lokalnych do podejmowania działań na rzecz rozwijania rodzinnej opieki zastępczej. We wszystkich 3 Ośrodkach na dzień 31.12.2023 r. 30 rodzin oczekiwało na przysposobienie dziecka.

VI. Wnioski wynikające z oceny zasobów pomocy społecznej za 2023 r. i rekomendacje na 2024 r.

Mając na uwadze dane z gmin i powiatów oraz Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej, przedstawiamy poniżej wnioski z ocen zasobów pomocy społecznej za 2023 r. i rekomendacje na 2024 r.:

- promować zlecenie usług z zakresu pomocy społecznej organizacjom pozarządowym, a w szczególności podmiotom ekonomii społecznej;
- wspierać tworzenie się partnerstw na rzecz rozwoju społeczności lokalnych pomiędzy jednostkami organizacyjnymi pomocy społecznej a organizacjami pozarządowymi;
- inspirować jednostki samorządu terytorialnego do rozwoju niematerialnych form wsparcia, zwiększenia zakresu stosowania poradnictwa, pracy socjalnej, zatrudnienia subsydiowanego, rozwoju aktywnych form wsparcia, w tym podmiotów gospodarki społecznej, zwłaszcza skierowanych do grup zagrożonych wykluczeniem społecznym;
- rozwijać system kształcenia i podnoszenia kwalifikacji pracowników instytucji pomocy i integracji społecznej oraz systematycznie badać potrzeby szkoleniowe i specjalizacyjne;
- podejmować starania o pozyskanie środków na szkolenia pracowników pomocy i integracji społecznej oraz systemu wspierania rodziny i pieczy zastępczej;
- prowadzić działania na rzecz zwiększenia prestiżu zawodu pracownika socjalnego poprzez np. organizację konferencji, seminariów, współpracę z mediami oraz ośrodkami akademickimi;
- prowadzić działania na rzecz innowacji społecznych w zakresie wsparcia osób zagrożonych wykluczeniem społecznym;
- wdrażać ideę deinstytucjonalizacji usług społecznych, która stanowi ważny kierunek rozwoju i zmian polityki społecznej, szczególnie na szczeblu lokalnym

(zmiany w strukturze społecznej, starzejące się społeczeństwo, przekształcenia rynku pracy, wyzwania pieczy zastępczej, wyzwania zdrowotne i ekologiczne, bezdomność itd.);

- rozwijać usługi społeczne poprzez tworzenie centrów usług społecznych lub przekształcać istniejące jednostki pomocy społecznej w centra usług społecznych, zgodnie z przepisami ustawy z dnia 19 lipca 2019 r. o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych (Dz. U. z 2019 r., poz. 1818);
- wdrażać rozwiązania oparte na wypracowanych w ramach realizowanych projektów unijnych mechanizmach i instrumentach skoncentrowanych na rozwoju szeroko pojętego obszaru usług społecznych i pomocy społecznej;
- rekomenduje się w dalszym ciągu finansowanie zadań z zakresu administracji rządowej w całości z budżetu państwa; dotacja przekazywana na ten cel powinna pokrywać wszystkie wydatki związane z realizacją zadań, począwszy od miesiąca stycznia aż do grudnia każdego roku.

Opracowano:

Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Zielonej Górze,
Wydział Polityki Społecznej